A 5047

MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM Központi Könyvtára
Telefon: 176-827 Telex: 224126 mkke h.
1828 Budapest 5. Pf.: 489

Fol/L.M

KÖSZÖNTJÜK NEGYVENÉVES EGYETEMÜNKET!

KÖZGAZDÁSZ
A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXXI. ÉVFOLYAM, 18. SZÁM | ÁRA: 4 FORINT | 1988. NOVEMBER 17.

Találkozás Grósz Károllyal

Az ország öt tudományegyetemének MSZMP-bizottsági titkárai a múlt héten *Grósz Károllyal* találkoztak.

A találkozót a párttitkárok kérték. Mint előzetesen jelezték, a felsőoktatás fejlesztését szolgáló politikai és kormányzati állásfoglalások tartalma, valamint az egyetemek elemi kötelezettségeinek teljesítését akadályozó problémák között egyre élesebb ellentét feszül. *A kritikus helyzetről, annak okairól és a kilábalás feladatairól — kormányzati, egyetemi szintű teendőkről — kívántak eszmecserét folytatni az MSZMP főtitkárával, miniszterelnökkel.*

A találkozón részletes tájékoztatás hangzott el a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem, a szegedi József Attila Tudományegyetem, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem, a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem és a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem helyzetéről, a *tudományos oktatási és nevelési munkát nehezítő körülményekről, azokról az erőfeszítésekről, amelyeket az alaptevékenység maradéktalan ellátása érdekében tesznek.*

A többi egyetemhez viszonyítva egyetemünk mind a képzéskorszerűsítés beindítása, mind pedig a rekonstrukció megvalósítása miatt kedvezőbb helyzetben van, *nem hallgattuk el* azonban *a kollégiumi férőhelyek hiánya, a Makarenko utcai épület áldatlan állapota, a tornaterem hiánya és költségvetésünk szűkös forrásai miatt jelentkező súlyos gondokat sem.*

A sokoldalú tájékoztatás és eszmecsere végén *Grósz Károly reagált az elhangzottakra.* Néhány szóval ecsetelte az ország rendkívül súlyos gazdasági helyzetét, a stabilizáció bizonytalanságait, a nagyon szűkre szabott cselekvési lehetőségeket. Kiemelte viszont, hogy *minden eddiginél jobb nemzetközi helyzetben dolgozhatunk, s ezért nagy is a felelősségünk, hogy eredményesen használjuk ki lehetőségeinket.*

Mindezek közben nagyon jelentős területnek tekinti a felsőoktatást, a kutatást, ezért a lehetőségekhez mérten *a következő években el kell mozdulni a felsőoktatás nagyobb anyagi megbecsülésének irányában.*

Grósz elvtárs elmondta — *1989-ben ebből még csak a reálbér megőrzését tűzhetjük ki célul,* s ez nagy erőfeszítésekkel megtartható. *Továbbá a most még bizonytalan források bekapcsolásával folyamatosan növelhető a felsőoktatásnak juttatott összeg.* Emellett *egyéb lehetőségek feltárásával is lehet némi segítséget nyújtani.* Megemlítette azokat a kezdeményezéseket, vizsgálatokat, amelyek azt célozzák, hogy *már meglévő épületeket, intézményeket* (köztük pártoktatási intézményeket is!) *hogyan lehetne a felsőoktatás szolgálatába állítani.*

Fontos tényezőnek tekintette Grósz Károly *a nem közvetlenül anyagiakat igénylő lehetőségek növekedését.* Meg kell engedni a költségvetési összegeknek az egyetemeken belüli szabad felhasználását (az eddigi kötöttségek felszámolásával), *lehetségesnek tartja az egyetemi autonómia megteremtését az oktatás-kutatás kérdéseiben, a nyelvi és ideológiai tárgyak kötelező jellegének megváltoztatását, és még sok más egyéb kérdés megvizsgálását.* Ezekhez a pártirányítás eddigi rendszerének megváltoztatásával, a Művelődési Minisztérium hatáskörének növelésével és az egyetemekkel történő együttműködés erősítésével is támogatást lehet nyújtani.

Az eszmecsere fontos mozzanata volt, hogy *szóba került a helyenként jelentkező erősödő értelmiségellenesség veszélye. Minden érdekünk ahhoz fűződik, hogy ezt a veszélyt elkerüljük, és az értelmiség alkotó módon járuljon hozzá a nehéz helyzetünkből történő kilábaláshoz.*

Ebben a helyzetben nagy felelősség hárul az egyetemek pártszervezeteire, oktatóira és hallgatóira, hogy tevékenységük a stabilizációt, a politikai összefogást erősítse.

SZARVAS LÁSZLÓ
PB-titkár

Erasmus-program

A vezetői ülésen hangzott el

A fenti néven fut az EGK országainak közös felsőoktatási programja. A cél, az egyetemisták szabad mozgása az EGK-országok egyetemei közt, a diplomák konvertálhatósága, és abszolút egyenrangúnak való elismerése, valószínűleg jóval az ezredforduló után valósul meg. Viszont az EGK 1992-ben mintegy 25 000 hallgatót érintő kísérletbe kezd, hogy felmérjék a program megvalósítása útjában álló akadályokat. Többek között erről volt szó azon a tudományos ülésszakon, amelyet ez év november 2. és 5. között Cannes-ban rendeztek és amelyről *Bora Gyula* tudományos rektorhelyettes számolt be az egyetem vezetői értekezletén. Az ehhez a programhoz való csatlakozás létkérdés lehet a magyar felsőoktatás számára, hiszen óriási lépés lenne az európai kultúra és műveltség integrálódása felé. Ezért értékelődik fel számunkra minden kapcsolaterősítési lehetőség (pl. diákcsere) az európai egyetemekkel. Sajnos a magyar felsőoktatás és az Erasmus-program között sok akadály tornyosodik. Mint ahogyan azt Cannes-ban *Allen Smith,* a program atyja kifejtette, a megvalósítást csak EGK-n belül képzelik el. Így például kizárják belőle Skandináviát is, akik erre válaszul valószínűleg beindítják Scandinavia Plus nevű, hasonló célú programjukat. Más források szerint a business school-ok közötti együttműködés erősítésével, illetve a nyugatnémet egyetemekkel való diákcserelehetőségek kihasználásával van bizonyos esély a programban való magyar részvételre. A másik nagy akadály a magyar oktatási és külügyi kormányzat ez ügyben tanúsított érdektelensége. Ez az álláspont egy az európai egység felé mutató javaslat esetében, szerintem tarthatatlan, hiszen minden perc késlekedés a perifériára való kiszorulás veszélyét rejti.

Bihari Edmond

Aranykoszorús jelvény

Az októberi forradalom 71. évfordulójára Demler Valternét, az egyetem Magyar—Szovjet Baráti Társaságának elnökségi tagját, központi könyvtárunk főosztályvezetőjét, kiválóan végzett társadalmi munkájáért a Magyar—Szovjet Baráti Társaság központi elnöksége aranykoszorús jelvényével tüntette ki.

Gratulálunk!

Kitüntetés

Szántai Kálmánt, a Matematikai és Számítástudományi Intézet főmunkatársát nyugdíjazása alkalmából a Munka Érdemrend ezüst fokozatával tüntették ki. Gratulálunk!

Isten veled, KISZ-jellemzés

Demonstrációt akar az IP

„A mi anyagunk kristályos, az övék nem"

A KISZ-jellemzés intézményének eltörlésével érte el a november 10-i ifjúsági parlament *első* csúcspontját.

Kósa Lajos

(V. évf. tervgazd. a Rajk Szakkollégium küldötte) javaslatára egyhangú szavazással és az egyetem vezetésének nevében a rektor egyetértésével született ez a döntés.

Az egyetempolitikai kérdéseket felölelő első napirendi pontnak azonban ez az utolsó aktusa volt. A

Pákozdy Zsolt,

IV. évf. külgazd. szakos hallgató kőkemény elnökletével, 124 küldött jelenlétében kezdődött IP először a rektori beszámolót hallgatta meg.

Csáki Csaba

az egyetemi reform lényegéről, a várható szervezeti változtatásokról, illetve az egyetem anyagi gazdálkodási problémáiról beszélt. Az utóbbin belül elmondta, hogy a főépület klubhelyiségének és a Kinizsi utcai tornatermeknek az átadása, valamint a Makarenkó utcai épület felújításának kezdete egy éven belül várható; míg az új kollégium — remélhetően — két éven belül épül fel.

Évfolyamvezetőségük nevében

Lovász Tamás

és

Makai László

foglalta össze az elsősök gondjait. Mondandójuk lényege szerint a képzés strukturális átalakítását nem követte kellően a tananyagok megújulása: az oktatás célja, rendje és számonkérése nem alkotnak összefüggő, egymásra épülő rendszert. Aláhúzták, hogy a számonkérés egységesítése káros, mert magolásra ösztönöz, nem felel meg egyes tárgyak jellegének, például gazdaságtörténetből nincs értelme a zh-írásnak.

Zalai Ernő

rektorhelyettes — aki az első két padsort átugorva jutott mikrofonközelbe — és a rektor elismételték, hogy a reformnak célja volt a diákok nagyobb terhelésével járó tanulási színvonal-emelkedés. A tapasztalatok tükrében azonban lehetőség van bizonyos módosításokra, ezért további rendszeres párbeszédet kívánnak folytatni a diáksággal. Azok a cseppet sem kedves kijelentések, melyek szerint az évfolyam 30-40 százaléka kerül főiskolai ágra, kizárólag egyes oktatók magánbecsléseit jelentik — tudhattuk meg Csáki Csaba egyik válaszából.

Ezután a kollégiumi tanács nevében

Lakatos Csaba

(Ráday kollégium) és a hallgatói tudományos tanács nevében

Fazakas Gergely

(IV. évf. pénzügy.) sorolta szorító anyagi gondjaikat, az egyszerű eszközhiánytól (ágyak, zárak, telefon, fénymásoló), a komolyabbakig (férőhelyhiány, a támogatás nominális és reálértékének elvesztése). A rektor további konzultációkat javasolt e két terület — az egyetemvezetés által is súlyosnak érzékelt — helyzetének javítására.

Az elsős fiúk egy csoportja nyilvánosan kifogást emelt a következők miatt: Szerintük az 1987-es felvételükkor az egyetemmel kötött szerződésüket az egyetem egyoldalúan felrúgta, mivel akkor a diplomaszerzés esélyének biztosítására a régi feltételekkel vállalt kötelezettséget és nem tájékoztatta őket arról, hogy 1988-ban, katonai szolgálatuk letöltése után egy egészen más oktatási rendben kell megkezdeniük tanulmányaikat, olyanban, amelyben esetleg nem szereznek egyetemi diplomát. Csáki Csaba a felvetés körüljárását ígérte, egy (némileg ironikus) megoldási lehetőségként megemlítette, hogy az érintetteket átadják a régi rendszerben működő pécsi egyetem közgazdasági karának.

Bihari Edmond

a hallgatói tagozat tevékenységéről számolt be, ezzel kezdődött a második napirendi pont. Sikerként könyvelte el a tagozatnak a reformtantervvel kapcsolatos ténykedését, bár az elsősök itt elhangzott kritikája egybecsengett jó néhány korábbi hallgatói kifogással, aminek képviseletekor annak idején kisebbségben maradtak. Van előrelépés menzaügyben, vegyes a Nyelvi Intézettel való kapcsolat mérlege: pénz nincs lényeges változtatásra, mégis indulhatott több angol csoport és felszerelték a parabolaantennát. Eredménytelen, illetve hiányzik a kollégiumokkal való együttműködés, megkezdődött viszont az esti és levelező tagozat érdekképviseletének kialakítása

Fáy Árpád

vezetésével. Vegyesek az oktatók véleményezésének tapasztalatai; a hallgatók egyelőre kevéssé éltek azzal a jogukkal, hogy minden félév utolsó harmadában véleményezzék azokat az oktatókat, akikkel munkakapcsolatuk befejeződik.

A HT pénzügyi beszámolóját

Lenger Csaba

(V. évf. tervgazd.) foglalta össze: A HT az érdekeltségi alapból 100 ezer forinthoz jutott, ebből kiküldetésekre, táborokra, utazásra. Ápiszra költött 36 086.80 forintot, további 61 ezret ballagásra, oktatói kitüntetésekre és a szakok támogatására kíván fordítani, de más javaslatokat is

(Folytatás a 2. oldalon)

Újra kétfrontos harc?

A KB ülést követően november 8-án pártaktíva értekezleten tájékoztatta *Szarvas László* pb-titkár és *Csáki Csaba* rektor a megjelenteket, a KB ülés napirendjeinek fontos részleteiről, megállapításairól.

Szarvas László *a belpolitikai helyzet értékelésének ismertetésével* kezdte mondanivalóját, a KB ülés előadói beszéde, a lefolyt vita és a közzétett határozat alapján. Megállapította, hogy reálisabb helyzetelemzést adott a KB a korábbiakhoz képest, miközben felelősen szólt arról is, hogyan lehet ezt a helyzetet meghaladni. Figyelemre méltó a kibontakozással kapcsolatban az a megállapítás, hogy most is *a gazdaság problémáinak megoldása az elsőrangú feladat,* vagyis a politikai kibontakozásnak is függvénye, sikerül-e a gazdaságot stabilizálni. *Majd a társadalmi közmegegyezés* valós és reális tartalmára vonatkozó megállapításokra hívta fel a pb-titkár a figyelmet. E kérdéshez a KB mind az előadói beszédben, mind a vita során megpróbált *új gondolatokat fűzni.* A vita is és az állásfoglalás is megkísérelte megfogalmazni azt a *legkisebb közös többszöröst, amelyben a mai politikai, társadalmi mozgások konszenzus alapja meghatározható.* Miközben a régi konszenzus elvetélt, *folyamatban van az új körvonalainak kibontakozása.*

Előremutató a politikának a különböző társadalmi rétegekkel kapcsolatos megfogalmazása, *egy új ifjúságpolitika és egy új értelmiségi politika szükségességének felvetődése.* Sajnos a felvetésen túl e *témák még nem nyertek teljes kifejtést.* Újszerűnek tűnt az a megállapítás is, hogy *a munkássággal valójában nem folyt érdemben párbeszéd,* a párt emiatt elvesztette hatóképességét, bázisát a munkások körében is.

A kibontakozás lehetséges útjai között a KB-n nagy súllyal szerepelt *a politikai pluralizmus kiépítésének, megvalósításának kinyilvánítása.* A párt párbeszédre törekszik minden olyan irányzattal, áramlattal, szerveződéssel, amely az alkotmányosság keretein belül a szocializmus megvalósításával és kibontakozásával próbálja megkeresni a kilábalást a mai helyzetből. Fontos, hogy az egypártrendszer kinyilvánításával a párt megfogalmazta állásfoglalását — hangsúlyozta a pb-titkár, majd így folytatta — fontos, de nem elég, mert hiányzik belőle az a fél mondat, hogy a tömegmozgalmak alapján és az alkotmányosság keretei között létrejövő szerveződésekkel vagy pártokkal programjuk és cselekedeteik alapján alakítsa ki az MSZMP a viszonyát. Vagyis *a pártnak nyitottabbnak kellene lennie a politikai mozgalmak tekintetében.*

Majd a párt megújulásával kapcsolatos részekre hívta fel Szarvas Lsázló a figyelmet, arra, hogy a KB előadói beszédében *a múlthoz való differenciált viszony körvonalai bontakoztak ki,* hogy a párt-egységgel kapcsolatban *nem monolitikus egység a cél, hanem szerepe lesz a párton belüli nézetek vitájának.* A megfogalmazott pártegység alapkérdése *a kétfrontos harc,* amelynek belső tartalma *a sztálini modelltől való eltávolodás,* a visszarendeződés megakadályozása, és *elzárkózás a polgári rendszer restaurálásától.* Ezen belül *a KB nyitottan vizsgálja* a pártban a *platformszabadság kérdését és lehetőségét.*

A KB-ülés vitájában *felmerült egyfajta modellértékelés elvégzésének szükségessége,* szó volt a pártértekezlet jelentőségének meghatározásáról, amelyről megállapították, hogy az csak kijelölte a feladatokat, de nem merítette ki a politikai korszakváltás feladatait. A KB vitában felszólalók *elemezték a jelenlegi helyzet milyenségét.* Volt aki robbanásveszélyesnek ítélte a helyzetet, mások a válság kisebb-nagyobb hatóköréről beszéltek. Az állásfoglalás viszont megkerülte ezt a témát. Jelentős volt azok száma, akik *a személyi felelősség helyett a döntési mechanizmust, a régi politikai intézményt tették felelőssé a kialakult helyzetért,* miközben *nagy volt a megdöbbenés azon, hogy az adósságállományt még a legszűkebb politikai vezetés sem látja tisztán.* Most folyik ennek a pontos feltérképezése. A politikai folyamatokkal szembeni veszélyek számbavétele során hangzott el *a sajtó bírálata.* Ezzel kapcsolatban az állásfoglalás ennek ellentmondásait is elismerve, *a visszarendeződés lehetőségét tekinti jontosnak.*

A KB ülésen megállapították, hogy a párt egyre gyengülő hatékonysággal tölti be szerepét, ezért kívánatos, hogy a megújulásban meg tudja helyzetét erősíteni.

A pb-titkár tájékoztatást adott a budapesti pb-ülésről is, amely a KB-ülés és a határozat konzekvenciájával foglalkozott. A budapesti pb *állást foglalt a saját nyilvánosságának szélesítéséről,* melynek során a pártagságot mind szélesebb körben vonják be a döntések előkészítésének folyamatába is. A nyilvánosságot szolgálja *egy új hetilap, regionális tv, új rádióadás beindítása, és politikai fórumok szervezése.* Szó volt *a budapesti pb munkabizottságainak és az apparátusnak az átszervezéséről,* amellyel a pb szerepe a korábbi végrehajtás megszervezése helyett koordináló, javaslathangsúlyozó, összefogó szereppé alakul át. Foglalkozott a pb az apparátus létszámcsökkentésével is, annak

(Folytatás a 3. oldalon)

Demonstrációt akar az IP

(Folytatás az 1. oldalról)

szívesen fogad. A hallgatói képviselet kifejezete azt az igényét, hogy az alapműködéshez szükséges papírt és írószereket az egyetem térítés nélkül biztosítsa. A különeljárási és uv-díjakból 195 277 forinthoz jutott, a HT, ebből jutalmakra, tanulmányi versenyre, ballagásra, menza-felmérésre 111 973,90 forint fogyott el. A maradék pénz elköltésére két héten belül javaslatokat várnak, ezek hiányában pályázat útján közösségépítő programokra fordítják a pénzt.

Gáspár Tamás

(V. évf. tervgazd.) többek között a HT nyilvánosságának erősítését, a kari és a tanszéki érdekképviselet kialakítását, az egyetemi tanácsi jegyzőkönyvek mielőbbi folyamatos nyilvánosságra hozását szorgalmazta. Ehhez a napirendi ponthoz egyéb vita nem kapcsolódott.

Ezt követően, a nap fénypontjaként megvitattak két, a felsőoktatás országos hallgatói érdekképviseletének szervezeti rendjére vonatkozó javaslatot. Az egyik írásban rendelkezésére állt a küldötteknek, a másik — a HT határozott állítása szerint technikai okok miatt — nem. Az egyiket a veszprémi alágazati ifjúsági parlamenten választott 12 tagú munkabizottság készítette, a másik több egyetem diákjainak támogatásával az ELTE bölcsészkarán született. Az egyik — amelyik a vita első hozzászólásaként hangzott el — többórás, különböző szavazásokkal tarkított vita után megkapta az IP támogatását. A másik végül is csak a délután kiszínezésére, egy jó kis parttalan vitára adott alkalmat és persze egy-két szép mondatra: „A hatalom mocskol — mint mondani szokták; Kialakul az igény öntevékeny gócpontokra; Elég sok mindenhez fűzhetnék még megjegyzést, csak azt nem tudom, hogy mihez; A hallgatóságot nem érvekkel próbáljuk meghatni; A mi javaslatunk kristályos, az övék nem."

Az első álláspont: Az Országos Felsőoktatási Tanács, amelynek számos egyetértési stb. jogosítványa van, a kormányzati szervek partnereként gyakorolja a felsőoktatás érdekvédelmét. Felépítése alakuljon az egyetemi tanácsokéhoz hasonlóan: egyharmad intézményi vezető; egyharmad oktató; egyharmad hallgató. Ez utóbbi az OFT hallgatói tagozata, 11 diák, akiket az országos IP szekciói, illetve plenáris ülése választanának. Az alágazati IP e javaslat szerint választana még egy 65 tagú testületet (Országos Hallgatói Választmány), amely — lényegében átvéve a KISZ KB Egyetemi és Főiskolai Tanácsának jogosítványait is —, két IP között gyakorolná ennek jogait, ellenőrizné az OFT HT munkáját. Ez a struktúra addig élne, amíg létrejön a felsőoktatási intézmények helyi önkormányzataira alapuló oktatói-hallgatói szövetség, amely átvenné az IP funkcióit, az OHV megszűnne, az OFT HT-t ez a szövetség választaná.

A második álláspont: Azonnal kísérletet kell tenni egy Országos Érdekvédelmi Felsőoktatási Szövetség létrehozására, amely a helyi oktatói és hallgatói önkormányzatok belépésével alakulna ki és ezen önkormányzatokon keresztül minden oktatót és hallgatót alanyi jogon tagjának tekintene. Ez a szervezet a felsőoktatás nagyobb költségvetési részesedésének biztosítását, az egyetemi autonómia megteremtését és a tanszabadság megvalósítását tűzné ki fő céljaiul. Az Országos Felsőoktatási Tanács ezen elképzelés szerint e szövetség képviselőiből, valamint a felsőoktatási intézményekben működő szakszervezetek, a rektori kollégium, az MTA, a Művelődési Minisztérium stb. képviselőiből állna. Tárgyalásait közvetlenül a Parlament költségvetési bizottságával folytatná a felsőoktatás számára elkülönített pénzalapról.

Az első elképzelés melletti (a másodikkal szembeni) legfőbb érv az volt, hogy mivel a legtöbb felsőoktatási intézményben kialakulatlan a helyi önkormányzat, az új szövetség az egyetemek egy szűk körének, „felvilágosult abszolutista" módra működő szerve lenne. A második mellett (az első ellen) legnagyobb súllyal az hangzott el, hogy az előbbi beépül egy nyilvánvalóan a felsőoktatás rovására működő struktúrába, s így legfeljebb a kis pénzekért való kicsinyes lobbyzás hatékonyságának javítását érheti el.

Az IP sokszori nekifutás után az első képviseletét emelte az országos parlament közgázos küldötteinek küldöttutasításává. Elvetették azt az ellenjavaslatot, hogy a küldöttek megfelelő tanulmányozás után lelkiismeretük szerint választva támogassák az egyik vagy a másik megoldást. (43 szavazat az elsőre, 11 az ellenjavaslatra, 10 tartózkodás.)

A következő napirendi pontként az IP a Közgáz diáksága nevében csatlakozott a szegedi JATE hallgatóinak a Művelődési Minisztériumhoz intézett (válasz)leveléhez, melynek szlogenszerű követelései: tanszabadságot, egyetemi autonómiát, több pénzt a felsőoktatás számára. A jelenlevők megszavazták a JATE november 23—24-ére tervezett szolidaritási akciójához való csatlakozást is. (Ennek célja e követelések demonstratív alátámasztása.) A megmozdulás szervezését, a megfelelő forma megtalálását

Morgentál Gábor

(IV. évf. külgazd.), a HT tagjaként vállalta. Csáki Csaba figyelmeztetett, hogy ellenzi az oktatás folyamatosságának megszakítását, egy ilyen jellegű akciót a diákság igazolatlan órakeretének terhére lesz kénytelen végrehajtani.

Ezután a még jelenlevők a lemondott küldöttek helyére 25 szavazattal

Bihari Edmondot,

23-mal pedig

Kalmár Pétert

delegálták az Országos Felsőoktatási Alágazati Ifjúsági Parlamentbe. Szavaztak a küldöttutasítás kiegészítéséről is; ennek értelmében a közgázos képviselők a diploma minősítésével kapcsolatban a korábbi súlyozott számítási mód mellett kötelesek szavazni.

Este nyolc körül került volna sor az utolsó napirendi pontra, a diákjólési ügyekre. Többen javasolták, hogy az erősen megfogyatkozott IP ne döntsön az albérleti segélyről és a szociális támogatásokról, ám megfogalmazódott az a vélemény is, hogy „ha eddig egyre kevesebben egyre fontosabb kérdésekben döntöttünk, akkor miért ne határozhatnánk ebben is", sőt, az is elhangzott, hogy a Közgáz IP-je ad abszurdum kettő jelenlevő küldöttel is határozatképes. Végül a parlament feloszlatta magát anélkül, hogy a diákszociális ügyekben döntött volna. Ez ügyben — az eddigi kudarcos tapasztalatok ellenére — szociális hallgatói gyűlést hívnak össze, amely rendelkezik majd az IP jogaival. Akárhányan jelennek is meg, ott döntés fog születni.

K. S.—M. G.

Fújd, ki tudja meddig fújhatod!

Szégyelljük magunkat(?)

Egy hét Svédországban: Stockholm, Uppsala, fogadások, svédasztalok, bál, jóléti társadalom, magyar kolónia, új barátok, sorolhatnám. Hogy ezúttal mégsem élménybeszámolóra készülök, annak magyarázata egyszerű: a kellemes emlékek, a komfortérzet felett könnyebb napirendre térni, mint a szégyen, a megalázottság érzete felett.

Hálátlan feladat az igazság nyomába eredni egy olyan ügyben, mely konkrét kárt talán senkinek sem okozott (erkölcsit annál inkább), és az érintetteket több ezer kilométer választja el.

Valamikor az elmúlt évben az uppsalai egyetem nemzetközi közgazdasági kérdésekkel foglalkozó hallgatói kapcsolatot teremtettek a stockholmi kereskedelmi főiskolával, majd együttesen — egy volt közgázos fiú címének ismeretében — egyetemünkkel. A Nemzetközi Szakbizottságnak köszönhetően megállapodás született a diákcseréről. Ennek konkrét lebonyolítását megszervezendő a fenti bizottság egyik képviselője ki is utazott Svédországba. Márciusban vendégül láthattunk húsz svéd diákot.

Hazautazásuk előtt a bizottság ugyane tagja egy kis szívességet kért az egyik fiútól: tegyen ki néhány plakátot az egyetemen Uppsalában, miszerint lehetőség van a budapesti Forma—1 versenyre Magyarországra utazni egy hétre. Nyolcan jelentkeztek a felhívásra, mely egyheti szállást és az autóversenyre belépőt ígért — potom 700 svéd koronáért (kb. 6000 Ft.). A továbbiakban az eseményeket az egyik résztvevő elbeszélése alapján idézem fel. Ő egyébként Svédország egyik kultúrattaséja, és a történtek ellenére nagyon barátságosan üdvözölt bennünket a tiszteletünkre adott fogadáson...

A nyolc svéd elindult tehát Magyarországra, ahol az állomáson a szakbizottság említett tagja várta őket a tarkaréti kollégium címével, amit a kezükbe is nyomott, majd távozott. Vendégei megdöbbenve vették tudomásul, hogy szállásuk háromnegyed órás utazással, síneken átbukdácsolva, a temető és a senkiföldje között elhaladva közelíthető meg. Az árat is sokallották, hiszen azt hallották, Magyarországon olcsó a szállás, márpedig a több, mint 700 forintos éjszaka még egy svéd diáknak is gondot jelenthet. Másnap tájékozódtak a szállások áráról (ezt mindenképpen megtették volna, mivel többen is maradni szerettek volna további egy hétre), majd megkérdezték „vendéglátójuktól", mivel magyarázza a magas árat, hova kerül a pénz. Ő azonban magyarázat helyett kijelentette, ha nem tetszik a szállás, elmehetnek, majd sarkon fordult és otthagyta őket. Ezután a Schönherz kollégiumban kellemes egy hetet töltöttek el, a fentiektől eltekintve szép élményekkel távoztak az országból.

Az elbeszélés befejeztével vendéglátónk felém emelte pezsgőspoharát és mosolyogva kijelentette:

„Ez a kellemetlen eset nem szabad, hogy veszélyeztesse az egyetemek kapcsolatát. Egy kis udvariassággal és megértéssel minden megoldható lett volna... Ha esetleg a szervezőket kár érte a szobafoglalás visszamondása miatt, szívesen kártalanítjuk őket. Minket az udvariatlan hangnem, bánásmód, az abszolút nemtörődömség háborított fel leginkább, és annak tudata, hogy valaki, vagy valakik nyerészkedni akarnak rajtunk. Na, mindegy, felejtsük el..."

Mielőtt elfelejtenénk, szeretnék megkérdezni valamit Mészáros Andrástól: miért került ilyen sokba a hat éjszaka? Ki váltja át a valutában kifizetett összeget? Évente hány hasonló csoport érkezik, és hányan távoznak hasonlóan rossz emlékekkel? És milyen kasszába folynak be az ily módon szerzett pénzek?

Both Vilmos

A levezető elnök pedig jó volt!

A LEZAJLOTT IFJÚSÁGI PARLAMENT FELEMÁS VOLT, a szervezetünk szempontjából. Sikernek kell elkönyvelnünk a kezdeti nagyszámú résztvevőt, az új módszerrel készített rektori beszámolót és annak jól koordinált vitáját. Azért már itt is elhangzott néhány olyan gondolat, amelyre úgy gondoljuk, hogy kötelességünk reagálni. Néhány probléma megválaszolása kapcsán *a rektor úr megemlítette, hogy a „döntésben részt vett a Hallgatói Tagozat,* a probléma megvitatásakor jelen voltak a hallgatók képviselői is". Ezek a tények *ilyen megvilágításban úgy érezzük, erősíthetik azt a vélekedést, amely szerint a HT is „beépült a rendszerbe", nem a hallgatók érdekeit védi a különböző fórumokon. Mi úgy látjuk, hogy ez nem igaz.*

Természetesen részt veszünk minden olyan fórumon, ahol a hallgatóságnak ehhez joga van, és képességeinkhez mérten maximálisan képviseljük a hallgatók érdekeit. Viszont az is természetes, hogy ez nem sikerül mindig maradéktalanul, hiszen ezek a fórumok leggyakrabban olyan testületek, ahol ugyan jelentős az arányunk, de nem rendelkezünk többséggel. Ilyen körülmények között gyakran előfordul, hogy nem a mi álláspontunk diadalmaskodik. Jó példa erre az új tanterv. *Mi úgy éreztük, hogy nem a számonkérés bevezetett módja a legcélravezetőbb, hiszen az egyetemi lét sajátosságához tartoznak a szóbeli kollokviumok, vizsgák is.* Sajnos ezt a véleményünket *nem sikerült érvényesítenünk,* mert a reformot kidolgozók úgy látták, hogy elsőben még az írásbelik felelnek meg legjobban a reform által kitűzött céloknak. *És ők voltak többségben.* Ennek ellenére mi *nem adtuk fel álláspontunkat,* mert ez a struktúra nem végleges, *van még esély a változtatásra is.* Persze az eredményes munkához kell *a ti segítségetek is.* Mi csak akkor tudunk egy problémát megoldani, ha ismerjük azt. A konkrét esetben például *szükségünk van az elsősök véleményére,* mert lehet hogy mi tévedtünk, és nem is olyan rossz ez az új rendszer. De *szükségünk van* a ti segítségetekre *az oktatók hallgatói véleményezésénél is.* Sikerült elérni, hogy az oktatók minden minősítésénél, előléptetésénél, kinevezésénél vegyék figyelembe a hallgatók értékelését. De mi ennek a rendeletnek csak úgy tudunk érvényt szerezni, ha van mivel érvelni. Nyilvánvaló, ha egy csoportból összesen egy ember adja le a véleményét, akkor az így számított eredmény nem lehet érvelési alap. Ebből a két példából is látszik, hogy mekkora *szükség van arra, hogy éljetek az általatok választott képviseleti szervezetben rejlő lehetőségekkel.*

AZ IFJÚSÁGI PARLAMENTEN ELHANGZOTT VÁDAKRÓL.

Először. A HT *soha nem titkolt el információt azok elől, akiktől a bizalmat kapta.* Továbbított és továbbít minden hozzá beérkezett, az egyetem hallgatói közvéleményéhez szóló anyagot. *(Figyeld a paravánunkat!* Reméljük a Dunaparty visszatette a helyére!?) A Hallgatói Tagozat *összhallgatói érdekeket képvisel.* Ez azt jelenti, hogy *nem kortyeskedik a hallgatók megnyerésére különböző politikai áramlatok számára. Kiáll viszont a hallgatók mellett, ha érdekeiket, a politikai életben való részvételük miatt, sérelem érné tanáraik vagy az állami vezetés tagjai részéről.*

Másodszor. Az Ifjúsági Parlamenten *megvádolták a HT-t, hogy az országos ügyek kérdésében „eltitkolt" egy alternatív javaslatot,* és *csak a „saját" javaslatát terjesztette elő.* A HT-hoz az IP előkészítési folyamatában *nem érkezett az egyetem hallgatóitól alternatív javaslat az adott napirendi ponthoz.* Ilyen anyag, hasonló igénnyel *más egyetemekről sem érkezett a HT címére.* Az előterjesztett javaslat nem a HT „saját" szüleménye, azon több egyetem képviselői, hosszú hónapokon keresztül dolgoztak. A parlamenten *felmerült egy alternatív javaslat.* Előterjesztői szót kaptak, *gondolataikat, elképzeléseiket jobban is kifejthették* volna, *ha az időt nem húzzák el meddő vádaskodással,* amelyeket a helyszínen visszautasítottunk, többször elmondva mi is történt. Végül, többszöri felszólításra, *körvonalazódtak az eltérések a két javaslat között* és az Ifjúsági Parlament *döntő többséggel* (43 igen, 11 nem, 10 tartózkodás) *az írásos előterjesztést* (a „Tizenkettek" javaslatát *fogadta el* küldöttutasításának az országos alágazati ifjúsági parlamentre menő küldöttei számára.

Kutassy Jenő — Bihari Edmond

Baloldali fifty-fifty

Hosszas vita után, melynek végső szakaszát a résztvevők úgy próbálták rövidíteni, hogy egyszerre többen szóltak hozzá, címkézések és érvek közepette sikeresen dokumentálta az egyetemi KISZ-értekezlet lényegében fele-fele arányú megosztottságát, alaptörekvését illetően. Az alternatívák a KISZ-bizottság és a KISZ KB Egyetemi és Főiskolai Tanácsának politikai platformjavaslata körül rajzolódtak ki a november 3-i összecsapáson. A szó geometriai értelmében *a terem bal oldalán elhelyezkedők egy éles, jellegzetes, határozott, indulásként szűkebb bázisra támaszkodó, a párt mozgalommá válását ösztönző baloldali platform mellett érveltek; míg — a szót még mindig vizuálisan használva — a jobboldalon felszólalók népfrontos, a tág értelemben vett baloldali hagyományokra apelláló, minél szélesebb tömegbázisra számító, a párthoz kritikai módon viszonyuló, de azzal szűken értelmezett politikai kapcsolatban álló baloldaliság mellé álltak.*

A szavazás során a KISZ KB ugyancsak napirendre tűzött programját túl általánosnak, részletes megvitatásra alkalmatlannak minősítették. A KISZ-bizottság tervezetéről az került jegyzőkönyvbe, hogy azt a társaság egy része, de ezen belül különböző egyének, csoportok különböző megfontolások alapján támogatják. Az EFT szövegéről *két minősítést* alakítottak ki, amelyeket mint gyökeresen eltérő alternatívákat *50-50 százalékos arányban* támogatta az egyetem KISZ-tagságát reprezentáló gyűlés. A réteg, budapesti, illetve országos KISZ-értekezletek küldöttei *ezt a megosztottságot fogják megjeleníteni mint egyetemi álláspontot.*

Az első, 14 szavazatot kapott minősítés elemei: *Az EFT programja nem igazán baloldali,* eklektikus, csak részlegesen tükrözi azt, amit egy párttal szövetséges baloldali ifjúsági szervezetnek tennie kell, ezért nem ennek alapján kell elindulni a programalkotás során. A második (15 szavazat): Bár e platformnak *számos eleme problematikus, ennek ellenére, ezek kijavítása mellett alkalmas egy baloldali ifjúsági szövetség fő törekvéseinek kijelölésére.* Öten tartózkodtak e szavazástól.

A lassan fogyatkozó létszámú gyűlés ezután *megválasztotta az egyetemi küldötteket az országos (OKÉ), a budapesti (BUKÉ) és a rétegszintű KISZ-értekezletre.* OKÉ-küldött *Bajnai Gordon* (III. évf. nemzetközi), 31-ből 18 szavazattal, aki — a később 24-re csökkent létszám mellett 22 szavazatot kapott *Horváth Gyula* (statisztika tanszék) KISZ-titkár mellett a BUKÉ-nak is küldötte. A rétegértekezleten *Sugár András* (statisztika tanszék) — 31-ből 25 szavazat — és *Bihari Edmond* (IV. évf. nemzetközi) — 30-ból 16 szavazat — képviseli a Közgáz KISZ-szervezetét. Ezen az eseményen az EFT küldötteként jelen lesz még Horváth Gyula is.

Ezután megválasztották az ún. párttal szövetséges ifjúsági szervezet(ek) előkészítő bizottságát (PSZISZEB), amelynek tagjai: *Andor László, Bajnai Gordon, Bihari Edmond, Bozsik Sándor, Faragó József, Gáspár Tamás, Horváth Gyula, Hülvely István, Kalmár Péter, Kostyál Ferenc, Kutassy Jenő, Lenger Csaba, Makfalvi Árpád, Marsi András, Pákozdy Zsolt, Pokorádi István, Sugár András, Szelecki Zsolt, Szilvási György Vági Ferenc.*

K. S.

Válasz Both Vilmosnak

A feltett kérdéseidből következtetve elég sok mendemonda keringhet az egyetemen e nyári, balul sikerült akciónkkal kapcsolatban, így néhány szóban leírnám a szakbizottság véleményét is.

Még tavaly merült fel ötletként, hogy a szükös anyagi helyzetünkön való segítés céljából felajánljuk a külföldi társegyetemeinknek a magyar Forma—1-en nézőként való részvétel lehetőségét díjazás ellenében.

A KISZ-bizottság jóváhagyása alapján a szállást a tarkaréti kollégiumban tudtuk biztosítani, valamint előzetesen beszereztük a belépőjegyeket is, mindezért a díjat 5600 forintban állapítottuk meg. A feltételeket előre egyeztettük a kinti egyetemek diákbizottságaival is, melyeket szerződésekbe is foglaltunk.

E nyáron 4 diák jött Kölnből, 4 Finnországból, valamint 11 Svédországból. Az első két helyen említett 8 diákkal az általad említettekhez hasonló gondok nem merültek fel, valamint a 11 svéd közül sem 4-gyel. Itt most kár tenne egymást vádolgatni azzal, hogy ki hagyott ott kit az állomáson és ki ment el egy szó nélkül a kollégiumból a fenntartott szobákból, de azt feltétlenül meg kell említenem, hogy ha esetleg leülünk tárgyalni a kifogásolt részvételi díjról, és mi-egymásról akkor körülbelül a 7 ember esetében is létrejöhetett volna olyan kompromisszumos megoldás, mint a másik 4-gyel.

A befolyt összeg számlákkal, aláírásokkal, útlevélszámmal stb. igazolva a KISZ-bizottság nyilvántartásában megtekinthető. A felmerült nézeteltérések tisztázása egyébként a svéd társegyetemünkkel folyamatban van.

Mészáros András

Nagy Tamás: „harcos marxista, revizionista, reformer", az Új Márciusi Front alapító tagja

Most induló sorozatunkban egyetemünk volt rektorait szólaltatjuk meg.

— *Nagy Tamásnak a 40 éve létrehozott Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem megszervezésében alapvető szerepe volt. Mit takart akkori címe — az egyetem kurátora — és milyenek voltak az első évek az egyetemen?*

— A rektor Rudas László volt, de én több voltam mint rektorhelyettes. Harcosan marxista egyetem létrehozására törekedtünk, hiszen akkor szinte vallásosan hittem a marxizmus eszmerendszerében, abban, hogy ilyen alapon új világot építünk. Ezzel a hittel, nagy-nagy lendülettel láttunk hozzá a munkatársaimmal az új egyetem megszervezéséhez. Nagy probléma volt az ideológiai színezetű tárgyak oktatására megfelelően felkészült szakembereket találni. Ez részben sikerült. Olyan kiváló emberek vállaltak oktatómunkát az egyetemen, mint például Antos István, Bognár József, Friss István, Markos György, Pach Zsigmond Pál, Nagy Imre. A politikai-gazdaságtan előadásokat pedig én tartottam.

— *Egy-két évvel ezelőtt idősebb társaim felhívták a figyelmemet az ön előadásaira, mondván: „Nagy Tamás óráira érdemes bejárni." Igazuk volt. De az ön mai nézetei nagyon különböznek az egyetem indulásakor tartott előadásaitól.*

— Olyan emberek, akik egy belsőleg logikus gondolati rendszert szinte vallásos hittel a magukévá tesznek, csak nehezen és lassan képesek ebből a rendszerből kitörni. Én magam vívódások, csalódások sok kérdés újra és újragondolása nyomán csak fokozatosan jöttem rá arra, hogy az a kép, amit a marxi elmélet a kapitalizmusról megrajzol, a modern kapitalizmusra már nagyon sok vonásában nem érvényes, s hogy a Szovjetunióban létrejött társadalmi-gazdasági rendszernek, amit Magyarország is átvett súlyos bajai vannak. Hithűségem az ötvenes évek elején kezdett meginogni, főleg magyarországi tények alapján, s 1953-ban már lelkesen helyeseltem Nagy Imre kormányprogramját. De akkor még például hittem abban, hogy a szocialista tervgazdaság biztosítja a népgazdaság arányos és hatékony működését. Ezt még 1957-ben is így gondoltam, bár akkor már az értéktörvény és a piaci mechanizmus érvényesülésének szükségességéről írtam, s ez elég volt ahhoz, hogy a párt folyóiratában revizionistának bélyegezzenek. 1964. és 66. táján amikor a gazdasági reformot előkészítő szervezetben az úgynevezett „mechanizmus bizottság" titkára voltam, már sok

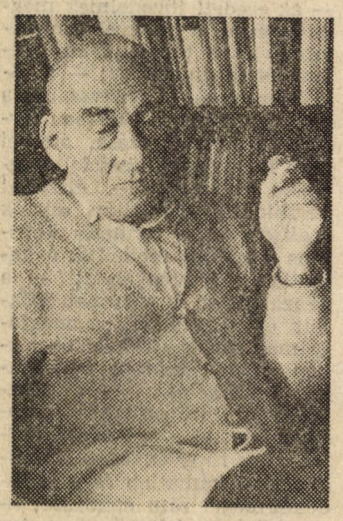

mindent nagyon másként láttam. Bár a reform nem volt igazán elméletileg megalapozva, inkább pragmatikus reform volt, azért megingatott egy sor elméleti alaptételt. Az a gondolat például, hogy a népgazdaság központi tervszerű irányítását szervesen össze kell kapcsolni az önszabályozó piac működésével, vagy hogy a szocializmusban is el kell ismerni a munkaerő árusajátosságait, vagy hogy a szövetkezeti tulajdon nem alacsonyabb rendű az államinál, új volt. Így az oktatáson is változtatni kellett.

— *Ez aligha lehetett könnyű...*

— Bizony nem. Egyfelől az elméletet átformálni önmagában sem könnyű dolog. Másrészt a tanszék oktatói megosztottak voltak. Egy részük örült a szükséges előrelépéseknek, más részük konzervatív volt. Ez a helyzet jóval később az új, négykötetes pgtankönyv kidolgozásánál — amelyben én már csak kevéssé vettem részt — sem változott. Az ellenzőknek ritkán voltak racionális érveik. Inkább csak fenntartásaiknak, ellenérzéseiknek adtak hangot. Esetleg kényelmességből, tudatlanságból igyekeztek a „járt úton" maradni. Azért — ha lassan is — sikerült egyre inkább tudományként tanítani a közgazdaságtant. A négykötetes tankönyv már jelentős előrelépést jelentett. Valósághűbb képet adott a kapitalizmusról, a szocializmust tárgyaló kötet pedig forradalmian új volt. Bátran feltárta a „létező" szocialista gazdasági rendszerek alapvető bajait. A tanszék most megint nagyot lép előre, mindenekelőtt a nem rendszerspecifikus mikroökonómiai tankönyv elkészítésével. Az igazi nehézséget majd a kapitalizmus és szocializmus specifikumainak a tervezett megírása jelenti. Miféle szocializmust fognak szembeállítani és milyen kapitalizmussal? Mi a különbség egy elképzelt szocialista jellegű piacgazdaság és a magasan fejlett országok kapitalizmusa között?

— *Tényleg, mi a különbség?*

— Szerintem a fejlődés egyfajta konvergencia, a különbségek csökkenése irányába mutat. Úgy vélem, hogy e legfejlettebb tőkés országok gazdasági rendszere már igen nagy mértékben eltér a klasszikus kapitalizmustól. A történelmi tendencia a szocialisztikus vonások megjelenése és erősödése irányába mutat, mégha időnként — például most a neoliberális gondolkodás előtérbe kerülésével — visszalépések is tapasztalhatók. A kelet-európai országoknak sok mindent át kell venniük a fejlett kapitalizmus gazdasági rendszeréből, s egyúttal a szocialista mozgalmakban történelmileg kialakult eszmék megvalósítására kell törekedniük. A szabályozás és a tulajdon szempontjából is vegyes gazdaságra van szükségünk: alapvetően a piacnak kell koordinálnia a gazdaságot, de szükséges a demokratikusan ellenőrzött állam beavatkozása is a gazdasági folyamatokba. Sokféle tulajdonforma együttélését és ezeknek azonos esélyek melletti működését kell megteremteni a közösségi — nem államigazgatási — tulajdonformák dominanciája mellett. A vagyoni és jövedelmi különbségek kordában tartása, a teljesítményorientáció megóvása mellett az esélyegyenlőtlenségek és a létbizonytalanság csökkentése, a szolidaritás, az önhibájukon kívül nehéz helyzetbe kerültekkel, a munka humanizálása és a dolgozók részvétele a gazdaság irányításában és ellenőrzésében, de még hozzátehetném: bizonyos gazdasági folyamatok összehangolt, ésszerű mértékű tervezése olyan szocialista eszmények és értékek, amelyek megvalósítására kell törekednünk. És akkor még csak a gazdaságról beszéltünk. Ma már az is nyilvánvaló, hogy a szocializmushoz a politikai, társadalmi demokrácia is hozzátartozik, e nélkül igazi szocializmusról nem beszélhetünk. Persze a „létező" szocializmus országai ma még távol állnak a hatékony és egyúttal szocialistajellegű gazdasági rendszer megvalósításától és a politikai társadalmi demokrácia megteremtésétől. De egyszerűen nincs más választásuk: vagy nem túl hosszú idő alatt demokratikussá, gazdaságilag hatékonyabbá, humánusabbá válnak, vagy kiesnek a történelmi fejlődés vonalából.

— *Hogy ez ne így legyen, azért ön is tett egyet, s mást korábban is. Ma is részt vesz különböző reformbizottságok munkájában. Egyesek mégis meglepődtek, amikor az Új Márciusi Front alapító tagjainak névsorában olvasták a nevét.*

— Nincs demokrácia pluralizmus nélkül. Hogy eljussunk a többpártrendszerhez, már az egypártrendszeren belül is lépni kell a pluralizmus felé. Nagyon örülök annak, hogy Magyarországon az állampolgári aktivitás, mozgalmak, egyesületek, klubok, stb. sorát hozta létre az utóbbi időben. A magukat egyöntetűen „reformernek" valló irányzatok között azonban — ha ezt ma még nehéz is meglátni — vannak különbségek mind a távlatilag elérendőnek tartott célokban, mind pedig abban, hogy miként lehet azokhoz eljutni, hogyan lehet az ország válságos helyzetéből kilábalni. Az Új Márciusi Front egy olyan szellemi mozgalom kíván lenni, amely hozzájárul ezeknek a nagy kérdéseknek a tisztázásához. Tanulmányokat szándékozunk készíteni és vitaüléseket szervezünk. Állást foglalunk egyes aktuális kérdésekben, mint például Bős-Nagymaros, választási törvénytervezet, stb. Reméljük, hogy hatással lehetünk a közvélemény alakulására és a politikai folyamatokra.

Nándorfi Géza

És eltelt 70 év

Milyen megemlékezést lehet írni a KMP 1918. november 24-i megalakulásáról?! Lelkeset? Távolságtartót? A múlttal leszámolót? Egyik sem tetszik. Semmi lelkesítő nincs abban a történelmi helyzetben, amikor egyre szűkülő határok között, az összeroppanó ezeréves ország romjai alatt egy baloldali kisebbség a lehetetlennel próbálkozik; távolságtartását nem őrizheti meg az, aki ehhez a régióhoz kötődik; a múlttal való leszámolást pedig nem szeretem, mert a múltat elsősorban megismerni kell, és ez alapján lehet a jelen és a jövő útjait keresni. Próbálkozzam a szubjektívvel? De a szubjektivitásnak is oly sok forrása van. A 20 éves nagyapám emlékei a frontokról, a véletlen és mégis szükségszerű vöröskatona-létről egészen a román internálásig; vagy a tv-ben minap újranézett. „Én is jártam Isonzónál" c. film öregember arca, aki még ma is úgy véli, hogy a „forradalmat játszó" hátország döfte hátba a győztes frontokat; és a sok memoár, amelyekben a „nagyok" írják meg emlékeiket.

A pártot alapító KB-tagok nem gondolhatták végig, hogy pontosan mire vállalkoznak. Talán a hadifogságból hazatérőknek (Jancsik Ferenc, Kun Béla, Pór Ernő, Rabinovics József, Seidler Ernő, Szamuely Tibor, Vántus Károly) voltak a leghatározottabb elképzeléseik: világforradalmat csinálni. Ezért ment Kun Bécsbe Adlerhez, hogy az osztrák szociáldemokraták is kezdjék meg a bolsevizálást. A többi alapító tag (Chlepkó Ede, Fiedler Rezső, Hirossik János, Korvin Ottó, László Jenő, Mikulik József, Nánássy György, Rudas László, Szántó Béla, Vágó Béla), a nagyüzemekhez kötődő szakszervezeti bizalmiak, forradalmi szocialista értelmiségiek az itthoni zűrzavar miatt keresték a hatalmon levő, politikai irányzatoktól eltérő programot és fogadták el az új irányzatot. És aztán várták, szervezték a csatlakozni akarókat.

1919. február 21-én még 200 ezer munkás vonult ki az utcára kommunistaellenes jelszavakkal, de egy hónappal később a történelem megadta a lehetőséget, hogy a kommunisták a novemberi elképzeléseket valóra váltsák. Az ország veszni látszott, a politikai vákuumba robbantak be, s a társadalom többsége passzívan, de másik része aktív résztvevőként is várta, hogy ők végre megoldást hoznak: az országhatárok kedvező stabilizálását, földet a leszerelő katonáknak, munkát, élelmet.

Mi kellett ennek a helyzetnek a vállalásához: elszántság vagy több: fanatizmus? A világforradalom igézete, „mi minden reményünket a világforradalomra alapítottuk", mondta Kun áprilisban; az a hit, hogy a „proletárság" felszabadításának ez az útja ígéretes és sikeres lehet.

És milyenek voltak? Mindegyik más, de mégis egyforma abban, hogy a párt megalakítása determinálta későbbi életútjukat, hivatásos forradalmárok lettek. Megjárták a Horthy-rendszer börtöneit, volt olyan, akivel a fehér leszámolás végzett, másokkal a sztálinizmus, voltak, akik 1945 után hazatérve vállaltak olykor dicstelen szerepet.

A tanult közvéleményben is sok előítélet és balítélet él róluk és az eseményekről. Érteni talán csak úgy lehet őket, ha látjuk az események külső determináltságát, és belátjuk az elméleti konstrukció gyengeségeit. Ha elismerjük, hogy a proletárforradalom nem volt reális alternatíva a régióban; ha elfogadjuk, hogy Kun nem feltétlenül szimpatikus egyéniség, de kitűnő diplomata, s az internacionalizmus hangoztatása mellett igen is nemzeti alapon politizál.

1918 novemberéről szólva nem lehet függetlenedni a későbbi eseményektől. Nem csupán 18—19-től, hanem az 1945 utáni fejleményektől sem. Kevesen ugyan, de hazajöttek, az itthoni volt „egyszerű" 19-esek szektás lendülettel akartak hozzálátni a diktatúra kiépítéséhez. Felülről leintették őket: ez most nem aktuális, de tudjuk, hogy hamarosan aktuálissá vált. Van-e különbség szektásság és szektásság között? Úgy vélem, sok szempontból van.

Jó lenne, ha sokkal egyértelműbben lehetne vállalni történelmünket. Szerencsésebb népek talán nincsenek hasonlóan ellentmondásos helyzetekben. A vállaláshoz persze sok mindent tudni és vitatni, merni kell.

1918 őszén egy kisebbség történelemformálásra vállalkozott.

Az a nép, amely nem csinál történelmet, annak nincs történelme.

ILONSZKI GABRIELLA

☆

Az MKP évfordulója alkalmából november 24-én az egyetem pártalapszervezeteinek taggyűlésén adják át az új párttagkönyveket.

Újra kétfrontos harc?

(Folytatás az 1. oldalról)

érdekében, hogy a pb munkája minél jobban alkalmazható legyen a megváltozott helyzethez.

Végezetül Szarvas László *egyetemi feladatokról szólt.* A KB határozatok alapján *az egyetemnek fel kell gyorsítania azt a tevékenységet, amely már elkezdődött, s amellyel hozzá kíván járulni a párt működési szabályzatának koncepciójához, a párton belüli választási rendszer kidolgozásához, a platformszabadság kérdéséhez, és nem utolsósorban a gazdasági reformhoz.*

Az egyetem soron lévő szervezeti átalakítása, a képzéskorszerűsítés, a marxista oktatás helyzete, az elsőévesek oktatási gondjai *elkerülhetetlenné teszik a helyi politikai konzekvenciák levonását.* Felhívta a figyelmet az átalakulás folyamatában lévő ifjúsági mozgalom politikai feladataira, felszólította a párttagságot, hogy az egyetemen, főleg a Közgazdász hasábjain írásban megjelenő különböző tartalmú gondolatokkal minél szélesebb körben vegyék fel a vitát, mert a párt befolyását az egyetemen mindenekelőtt a párttagság biztosíthatja.

Csáki Csaba a KB ülés gazdasággal foglalkozó napirendjéről tartott tájékoztatást, *az 1988. év gazdasági teljesítményeinek alapján történő előrejelzések vitájáról és az 1989. évi gazdasági koncepció előterjesztéséről.* Mint mondotta, sajnálatos módon erre a napirendre időben kevesebb figyelmet fordított a KB, bár így is jelentős volt a hozzászólók száma. A gazdasági téma anyagát az Országos Tervhivatal készítette, és *Hoós János* terjesztette elő. Megállapítást nyert, hogy bár az 1988 év nem volt különlegesen eredményes, mégis *olyan teljesítményeket ért el a gazdaság, amely úgy tűnik, nem akadályozza meg a stabilizációs program végrehajtását.* Jelentős a külkereskedelmi mérleg alakulása, a *várhatóan 300 millió dolláros pozitívumával* 1984 óta először. E számok mögött zömében *kedvező konjunkturális lehetőségek álinak.* A magyar export értéke 8-9, esetleg 10 százalékkal is növekedni fog. Ennek tudható be, hogy az ország képes lesz a Világbankkal szemben vállalt kötelezettséget teljesíteni tehát, hogy *a fizetési mérleg negatívuma 5-600 millió dollár nagyságrendben alakul.* A fizetési kötelezettség az ország adósságállományát *további 5-600 millió dollárral növeli, ami szintén jóval kisebb, mint az előző években szokásos volt.* Mindezek a jelek arra mutatnak, hogy pozitív elmozdulás tapasztalható a gazdaságban, amely az elkövetkezendő 1-2 évben valószínűleg biztosítani fogja a nemzetközi pénzvilágnak az irántunk való bizalmát, s ami lehetővé teszi a magyar adósságállománynak a finanszírozását és csökkenő tendenciáját.

A KB ülés számba vette az 1988-ban előforduló negatívumokat: 1. Az állami költségvetés egyensúlya nem állt helyre. 2. Nem szűnt meg a kormány és a vállalatok közötti bizalmi válság. A kormányzat nem volt képes teljesen uralni az ország pénzügyi folyamatait. Az infláció további áremelkedéseket hozott. A vállalati gazdálkodás jövedelmezőségében sem volt elmozdulás. 3. A KGST kapcsolataink romlottak. Kettős szorítás érvényesül: a magyar gazdaságnak nemcsak a nyugati piacok nagyobb igényével kell szembenézni, hanem a KGST piacon is alapvető feltételromlás következett be.

Ezt követően az 1989. évi programról beszélt Hoós János, melynek keretében döntően az A változat került ismételten előterjesztésre. Csáki Csaba az *1989. évi terv négy olyan momentumát emelte ki, amely az előző évhez viszonyítva változást jelent:* 1. Előirányozza a világgazdaság felé való nagyobb mértékű nyitást. Jobban ráereszti a világgazdaság hatásait a magyar gazdaságra. 2. Ezzel párhuzamosan az erőforrásokhoz való hozzájutás liberalizálódik. 3. Változást hoz a jogi, közgazdasági környezet jelentős átalakulása (vállalkozási törvény stb.) 4. Következetesebb irányítási gyakorlatot, a költségvetés szigorúbb menedzselését irányozza elő, vagyis, hogy az elkövetkező három évben ne legyen hitelezési gondunk, ahhoz az állami költségvetés komoly reformjára van szükség.

Egyértelművé vált a KB ülésen, hogy *a lakosságnál kimerültek a tartalékok és itt továbblépni nem szabad,* sőt szükség van egy bizalomerősítő csomagra a lakosság felé. Viszont egyéb területeken még vannak tartalékok. *Az igazán egyensúlyt borító tétel a kamatveszteség.* Jelenleg ugyanis a kint lévő hitelek által meghatározott hitelszerződéseken lévő kamatok, meg a források után fizetett kamatok közötti különbség *50 milliárd forint körül van. Ez hallatlanul nagy gondot jelent.* Kezelésére egyetlen eszköz kínálkozik, *ha az inflációt sikerül lejjebb vinni, akkor nyilván a kamatlábak is csökkennek.* Így jó pár milliót lehet nyerni minden *politikai feszültség nélkül.* A költségcsökkentő tényezők között felmerült a bürokrácia és az államigazgatás költségeinek leszorítása. Végezetül *az oktatásügyön kívül igazán egyetlen terület sem lesz kivételezett a költségcsökkentés alól, még az egészségügy sem.*

Csáki Csaba elmondta, hogy *14 hozzászólás hangzott el.* Jelentős volt *Németh Miklós reflexiója,* aki bővebben foglalkozott a *program társadalmi konzekvenciáival.*

A KB-ülés megszavazta az új gazdasági programot, amely a közeli napokban az országgyűlés elé kerül.

H. E.

Pécsi tanácskozás

Pécsett ültek össze az Országos Felsőoktatási Szövetséget (OFSZ) létrehozni kívánó hallgatói önkormányzatok képviselői november 7-én. Sajnos a résztvevő 30-40 ember mindössze hat intézmény tagjaiból állt, és a jelenlévők nagy része is kizárólag megfigyelői státusszal rendelkezett. Így egyáltalán nem reprezentálhatta a hazai felsőoktatást és nem is dönthetett arról.

Pillanatnyilag két szerveződés is van, amely országos hallgatói érdekeket kíván képviselni, bár mindkettő még csak a megalakulás fázisában van. Az egyik a veszprémi Ifjúsági Parlament által választott „tizenkettek" és az általuk létrehozni kívánt Országos Felsőoktatási Tanács Hallgatói Tagozata, illetve az ELTE BTK, JATE BTK hallgatói önkormányzatok kezdeményezte OFSZ. Első hallásra örülhetnénk, hogy két szervezetet is létre tudnak hozni az ország egyetemistái, főiskolásai, de ez inkább csak a szakadást, a hatalomnak kedvező megosztottságot eredményezheti. Ezt a veszélyt természetesen a szervezők is látták, és meghívták a másik szerveződés képviselőit is.

A tanácskozáson két fő téma volt. Konszenzus volt abban, hogy a felsőoktatás tűrhetetlen problémáinak megoldására „az Országgyűlés novemberi ülésszakának kezdetekor, november 23-án és 24-én nyilvános szolidáris demonstrációval adjanak hangot" az ország egyetemistái, főiskolásai. A jelenlévők egy része már döntött a demonstráció mellett, más része pedig biztos volt megtartásában, minden intézmény maga dönt ennek konkrét formájáról.

Egy „szövetség" azonnali létrehozásában már korántsem volt ilyen egyetértés. A vita végére a leginkább támogatott javaslat szerint minden önkormányzat, mely fontosnak tartja egy szövetség létrehozását tegyen szándéknyilatkozatot ennek megalakításáról. Konkrét létrehozás csak akkor történjen, ha az intézmények többségében már megtörtént a tényleges önkormányzatok létrehozása. Sajnos ez — különösen a főiskolákon — nem történt meg, vagy csak formális. A résztvevők szerint ennek a szövetségnek kell majd átvennie az Ifjúsági Parlament szerepkörét is.

Golubeff Lóránt

Maurice Allais,

az 1988-as közgazdasági Nobel-díjas

A Svéd Tudományos Akadémia határozata alapján 1968-ban a svéd központi bank fennállásának 350. évfordulója alkalmából megalapították az „Alfred Nobel-emlékdíj"-at a közgazdaságtudomány terén elért eredmények díjazására. Ezt azonban nem a Nobel-alapítványból adják, hanem a svéd állam fizeti. Ennek összege 1988-ban 2,5 millió svéd korona (kb. 21 millió Ft).

A közgazdasági kutatások jutalmazására alapított „Alfred Nobel-emlékdíj"-at, amely erkölcsileg természetesen azonos értékű a Nobel-díjjal, ebben az évben 20. alkalommal ítélték oda. *Idén a francia Maurice Allais professzor kapta a piac elmélete és az erőforrások hatékony kihasználása terén végzett úttörő tevékenységéért.*

A Svéd Tudományos Akadémia döntése nagy örömet és ovációt váltott ki Franciaországszerte, mivel a döntés eredményeként ők is felsorakoztak azon nemzetek közé, amelyek saját közgazdasági Nobel-díjast ünnepelhetnek. Igaz, hogy az idén huszadik alkalommal adták ki ezt a díjat, de Allais a huszonhatodik közgazdász, aki ezt a megtisztelő címet elnyerte. *Eddig egy-egy holland, norvég, orosz, osztrák, két svéd, négy angol és 15 amerikai (közülük egy-egy francia, holland, olasz és két orosz származású) közgazdász kapta meg.*

Allais 1911. május 31-én született Párizsban, egyszerű kiskereskedő fiaként. Középfokú tanulmányait műszaki szakiskolában végezte, majd 1936-ban kapott diplomát a párizsi egyetem bányamérnöki karán (Ecole Nationale des Mines) és itt védte meg mérnök-doktorátusi értekezését 1949-ben. Különböző államigazgatási, kutatóintézeti és egyetemi posztokat töltött be. Így többek közt a Nantesi Bányafelügyelőségnél bányamérnökként 1937—43-ig, miközben alpesi hegyivadászként teljesített 1939—40-ben katonai szolgálatot; 1943—48-ban a Bányászati Statisztikai Igazgatóság vezetője; 1946—80-ig a CNRS kutatóintézet igazgatója; 1960—61-ben az energiakérdéssel foglalkozó gazdasági bizottság tagja; 1963—64-ben az EGK szállítási tarifapolitikáját kidolgozó szakértői bizottság elnöke; az EGK legkülönbözőbb kérdéseivel foglalkozó testületek számára készített szakértői anyagokat.

1947-ben már *közgazdaságtan-professzor a párizsi egyetemen*, egészen 1968-ig. 1958—59-ben *vendégprofesszor a Virginia Egyetemen*, 1967—70-ben pedig *a genfi egyetemen tanít* közgazdaságtant. *Tanítványa* volt például *J. Attali* (Mitterrand egyik legbefolyásosabb tanácsadója), *M. Boiteux, G. Debreu* (az 1983-as közgazdasági Nobel-díjas), *E. Malinvaud.*

Számos díj és kitüntetés tulajdonosa. Megkapta többek közt az Erkölcs és Politikatudományok Akadémiája Dupin-, Dutens- és Marimo-díját, a Francia Asztronautikai Társaság Galabert-díját; a Gazdasági Szabadság és a Társaság Arnoux-díját; a Hopkins egyetem Lanchester-díját — és a becsületrend kitüntetettje is (Officier Légion d'Honneur).

A közgazdasági kérdések iránt *az amerikai gazdasági élet problémái keltették fel érdeklődését.* Egyetemi hallgató korában *ösztöndíjasként tartózkodott Amerikában* és *„amit ott tapasztaltam* — mondotta Nobel-díjasként adott első rádióinterjújában —, *az arra késztetett, hogy megismerkedjem a közgazdaságtudománnyal. Gazdasági tanulmányaimat tulajdonképpen egyedül, autodidaktaként folytattam."*

Neve még a nemzetközi szakmai körökben is *csak most vált ismertté* annak ellenére, hogy *számos könyve és rengeteg cikke jelent meg*, melyből *néhányat lefordítottak angol, olasz és spanyol nyelvre.*

Jelentősebb írásai az elmúlt 20 évben: Growth without Inflation (1968) [Növekedés infláció nélkül]; La Liberalisation des Relations Economiques Internationales — Accords Commerciaux ou Integration Economique (1970) [A nemzetközi gazdasági kapcsolatok liberalizálása — kereskedelmi szerződések avagy gazdasági integráció]; L'Inflation Française et la Croissance — Mythologies et Realité (1974) [A francia infláció és a gazdasági növekedés — mítoszok és valóság]; L'Impôt sur le Capital et la Rèforme Monetaire (1977) [A tőkeadó és a monetáris reform]; La Thèorie Generale des Surplus (1981) [A többlet általános elmélete]. Amint a könyvcímekből is látható, Allais *műveiben a közgazdaságtudomány legkülönbözőbb kérdéseit érinti.* A háború után egyrészt *szakít* a liberális francia közgazdaságtan *Keynes-ellenességével*, másrészt viszont *támadja a túlzott állami beavatkozást, a dirigizmust is.* Szerinte a személyiség szabadsága csak a piacgazdasági szabadság viszonyai közt képzelhető el. De ez nem jelenti a laissez-faire elv magasztalását, mivel a laissez-faire elkerülhetetlenül a monopóliumok uralmához vezet. *A túlzott állami be-*

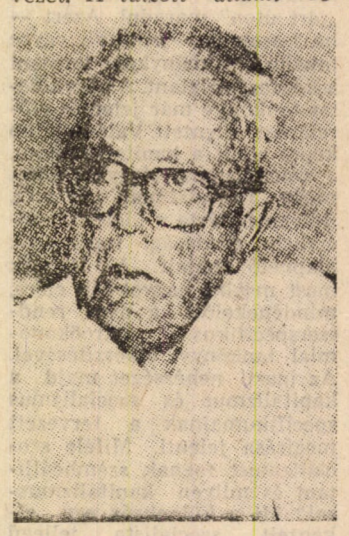

avatkozás viszont szükségszerűen a társadalmi *erőforrások ésszerűtlen ki- és felhasználásához, az eszközök pazarlásához, a termelés visszaeséséhez és gyakran hiányhoz vezet.* A gazdaság *ideáltípusának a verseny és a tervezés egyidejű létezését az ún. „planisme concurrentiel"-t tekinti.* Itt a struktúraátalakítást is magába foglaló termelési tervet a központi állami szervek állítják össze, de a terv végrehajtása az egymással versenyző vállalatok feladata és versenyüket nem korlátozza az árak állami felügyelete, illetve szabályozása.

A különböző lexikonok Allais új, illetve újszerű tudományos eredményei közt többek közt az alábbiakat emelik ki: — a második világháború utáni francia gazdaságpolitika kritikus elemzése; — a nemzetközi kereskedelem klasszikus elméletének újraértelmezése és adaptálása az Európai Gazdasági Közösségre; — az európai gazdasági integráció elméleti és gyakorlati kérdéseinek beható vizsgálata; — az általános gazdasági egyensúlyelméletnek, a gazdasági számítások alapelveinek és a teljesítőképesség maximumának az újrafogalmazása; — az elkerülhető többletnek és a gazdasági veszteségnek az egész gazdaságra való értelmezése; — a preferencia-indexek hiper tere burkoló határgörbéjének a bemutatása és a hasznosság lehetséges görbéinek elemzése; — az eredeti jövedelmek meghatározása a tőkével kapcsolatban és a tőkefüggvény jellemzőinek vizsgálata; — a tőkefelhalmozás aranyszabálya első variánsának 1947-ben történő megfogalmazása, amivel több mint egy évtizeddel megelőzte Phelpset; — elsőként verifikálta empirikus adatok segítségével a termelés konstans általános modelljét a kamatláb függvényében; — a pénzkereslet és a kamat örökölött és relativisztikus megfogalmazásának időben és térben való sokoldalú tapasztalati verifikálása; — a pénzváltozás (dinamika) alapegyenlete; — a szükséges megtakarítás függvénye; — a pszichológiai kamatláb és a „feledékenységi" ráta elemzése; — a kívánt készpénzegyenleg (cash balances) és a pszichológiai kamatláb konstans függvényének megfogalmazása; — a tőke- és pénznövekedési elméletek szintetizálása; — a fogyasztói választással kapcsolatban empirikusan méri a hasznosságot, bírálja a neo-Bernouillian formulát, illetve megfogalmazza az ún. Allais-paradoxont.

Amikor 1948-ban elolvasta Neumann és Morgenstern Theory of Games című könyvét, arra a megállapításra jutott, hogy a szerzők $B(C+V)=\Sigma_i p_i B(C+g_i)$ formulája *„teljesen összeegyeztethetetlen azzal a következtetéssel, amelyre 1936-ban jutottam, amikor megkíséreltem definiálni a várható pozitív értékű, ismétlődő játékok ésszerű stratégiáját. A függetlenség elvét ugyanis olyannak tekintem, amely összeegyeztethetetlen minden egyén által megközelítőleg biztosra vett állandó preferenciával, amellyel reflektál minden, a bukás valószínűségét tartalmazó stratégiai megközelítésnél, valamint azzal a megközelítőleg biztos állandó preferenciával, amely nagyobb összeget eredményez, mint a tőkekitevő".* A fenti összeegyeztethetetlenség késztette Allaist ellenpéldák kidolgozására és az egyik 1952-ben kidolgozott ellenpéldája kapta a későbbiekben az Allais-paradoxon elnevezést. (A kérdés iránt érdeklődő olvasó szíves figyelmébe ajánlom az M. Allais és T. Hagen szerkesztésében 1979-ben megjelent „Expected Utility Hypotheses and the Allais Paradox" című könyvet.)

Annak okát, hogy az ily sok új tudományos eredményt elért közgazdász miért csak most, közel a 80. életévéhez, kapta meg e nemzetközi elismerést, *Samuelson* a következőkben látja: *„ha Maurice Allais nem franciául, hanem angolul jelentette volna meg műveit, akkor a Nobel-díja sem váratott volna ilyen sokáig magára".* A francia közvélemény azt reméli, hogy Allais professzor Nobel-díja ráirányítja végre a világ figyelmét a francia közgazdaságtudományra, amelyet méltatlanul szorított háttérbe az angol—amerikai iskola.

DR. MIHALIK ISTVÁN

Kritikai megjegyzések a FIDESZ-programhoz, Gubcsi Lajos jegyzetéhez és Kaderják Péter válaszához

Politikai véleménykülönbségek és ellentétek nyílt összecsapásának kezdetén tartunk, ami — szerintünk — alapvetően a munkáshatalom diktatórikus formájáról a demokratikusra való átmenettel áll összefüggésben. Ez tükröződik a szóban forgó írásokban is. A magunk részéről is

helytelenítjük az olyan magatartást, amelyik a most formálódó különböző társadalmi-politikai egyesüléseket, vagy azok egyikét-másikát lekezeli, kezdeti gyengeségeik, alacsony létszámuk miatt másod-, harmadrendűeknek minősíti, országos politizálásra szóló igényüket szerénytelenségnek tartja,

programtervezeteik homályos pontjaiban, bizonytalanságaiban, zavaraiban csak veszélyt, egyirányú kimenetel lehetőségét látja, nem szocialista vagy ma nem reális, a szocializmus számára nem kedvező felvetéseiket rövid úton politikai kalandként jellemzi. De egy szikrával sem tartjuk jobbnak Kaderják Péter módszerét sem, amikor alig rejtett

gúnnyal ír az MSZMP-ről

mint Gubcsi Lajos „hátországáról" és pártjáról, népünk vezető erejéről, a szocializmust programjából bizonyosan ki nem felejtőről; amikor Gubcsi Lajos hibás vitabeli magatartásának indokolt kritikáját úgy állítja be, mintha ugyanilyen indokolt lenne az MSZMP politikai vonalát, a kormány programját, nem lényegtelen pontokon érintő kritikája is. Azt sem tartjuk elfogadható módszernek, amely a „pártapparátus tagjait" (Gubcsi Lajost és Andics Jenőt) minden megnyilvánulásukban a pártálláspontal és -magatartással azonosítja. Ezekben sem a partneri magatartás, a teljes korrektség, a demokrácia, a tolerancia szelleme fejeződik ki. A lényeg mégsem ez, hanem az, hogy milyen társadalmi rendszer kialakítását tartalmazza a Fidesz alakulóban lévő programtervezete, és hogy ennek, valamint gyakorlati lépéseik alapján, kinek milyen a politikai viszonya a Fideszhez.

Társadalmi rendszerük — csupán a legalapvetőbb vonatkozásait véve —, politikai szféráját tekintve, a közvetlen demokrácia intézményeivel kiegészített többpártrendszeren alapuló parlamenti demokrácia, amelyben az állam és a pártok is szét lennének választva; ahol egy társadalmi erőnek sincs hegemóniája, s mindenféle erőszak mindenkor ki lenne iktatva.

Alkotmánya az évszázadok alatt kialakított demokratikus intézményrendszerek és az emberi jogok terén felhalmozott eredményeket tartalmazná. Semmiféle erőszakos, diktatorikus eszközhöz nem nyúlna már most sem, mivel ezek nemzetiszocialista, nacionálkommunista, soviniszta nemzet kialakulásához vezetnének. Címere a Kossuth-címer, legnagyobb nemzeti ünnepe március 15-e.

Gazdasága is önszerveződésen és pluralizmuson alapulna, sokféle tulajdonnal, amelyek közül egyik sem lehet kitüntetett helyzetben. Különböző érdekcsoportok szabad versenye zajlana úgy, hogy nem egymás rovására jutnának előnyhöz. Képességei kibontakoztatásának jogát és feltételeit mindenkinek egyaránt biztosítják.

Kiemelt helyzetet foglalna el benne a természet és az emberi környezet demokratikus és tervszerű védelme.

Érdemben kapnak helyet benne a nemzeti mozzanatok, de szinte teljesen hiányoznak a nemzetköziek, hogy milyen lenne politikai, gazdasági viszonya a különböző társadalmi rendszerekhez és szövetségesekhez. E tekintetben csak katonai kérdésekről, egy határozott békés nemzetközi politika folytatásáról van szó, ami természetesen fontos. Teljes külső és belső békét fog biztosítani. Szellemi élete — különösen az oktatás — mentes lesz a pártoktól, az államtól és az ideológiáktól.

Ugyanakkor az egyházak visszakapják igényelt oktatási intézményeiket, a felszámolt — főként gyógyító és tanító — szerzetesrendek működését engedélyezik. Világi iskolákban is, vallásos hitük eltitkolása nélkül oktatnak az oktatók.

Egy, alapvonalaiban ilyen társadalmi rendszer — szerintünk sem — valósítható meg, mivel több, ellentétes és különböző, egy adott helyen és időben, együtt nem lehetséges rendszerelemeket kísérel meg egy társadalmi rendszerré összefogni. Ahol ugyanis nincsenek olyan különböző érdekcsoportok, amelyek egymás rovására jutnak előnyökhöz, ahol mindenki megkaphatja képességei kibontakoztatásának lehetőségét, ott nincs kizsákmányolás, nincsenek osztályok, nincs társadalmi egyenlőtlenség, megvalósul a szükségletek szerinti elosztás — ott szocializmus-kommunizmus van. Ebben az esetben viszont nem létezhetne politika, politikai pártok, állam. Ahol viszont ez utóbbiak vannak, ott nem lehetnek az előbbiek.

Ez tehát képtelen társadalom,

mivel egyszerre létezne benne egy lényegében polgári demokratikus politikai rendszer, egy pluralista tulajdonviszonyokon alapuló gazdaság (ami megfelelhet, mondjuk, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetnek), és több olyan lényeges elem, ami csakis a megvalósult kommunizmus sajátossága lesz, lehet.

(Persze ezek az ellentétes rendszerelemek „áthatják" egymást. A polgári demokratikus politikai szféra „árnyékot vet" a gazdaság és a szociálpolitika szocialista-kommunista elemeire is és megfordítva. Nem is egyforma a súlyuk sem. Összességében nagyobb súllyal a polgári demokratikus jelleg dominál.) Szerintünk tehát — nincs igaza Gubcsi Lajosnak, amikor azt állítja, hogy a Fidesz programjában nincs szocializmus. Van, még akkor is, ha a szocializmus kifejezés elő sem fordul benne, és ha Kaderják Péter válaszában szocializmusról csak gúnyosan, idézőjelben és a tőkés rendet a szocialista törekvésekkel összekeverően („leninti? sztálini? gorbacsovi? svéd?") ír is. Van, de más is van. Úgy véljük, hogy amikor „homályosság"-ról beszélnek e programmal kapcsolatban, főként erre gondolnak.

E mögött lehet természetesen a legjobbat, a legszebbet akaró elképzelés, de lehet tudatos politikai zavarkeltés, homályosság is, s kifejeződik benne az a bizonytalanság is, amelyik nem tud, nem akar, vagy éppen ma még nem mer vagy éppen taktikailag nem látja időszerűnek dönteni az össze nem egyeztethetők között.

Egyetértünk Gubcsi Lajossal, hogy ebben nem kis veszély is rejlik, mivel kimenetele többirányú lehet. Lehet a szocializmussal ellentétes, retrográd is, és így válhat ez a szervezet az erre törekvő politikai erők szerveződésének színhelyévé és mozgásformájává is. (Azok, akik közülük úgy viszonyulnak az MSZMP-hez, ahogyan válaszában Kaderják Péter, ezt a lehetőséget erősítik benne.) De lehet — és kívánjuk, hogy ez legyen — a szocializmus egyik reális alternatívája mentén mozgó és társadalmunk meghatározott rétegeinek érdekeit kifejező mozgalom és szervezet is, amely majd korrigálja mai elképzeléseiben és tetteiben azt, ami az ellenkező irányba mutat és vezethet. Ehhez számukra

az MSZMP-nek, államunknak időt és bizalmat kell adnia, türelmet és megértést kell tanúsítania — és nem elviekben engedményeket is kell neki tennie; jogos javaslatait, kritikáit el kell fogadnia, a szocializmus építésével ellentétes követelései, lépései ellen harcolnia kell

— mindaddig, amíg nem válik — egyedül vagy másokkal együtt — a munkásosztály hatalmát, a szocializmus továbbépítésének lehetőségét alapvetően veszélyeztető erővé. Ebben az esetben (de csakis ebben az esetben!) a munkásosztály demokratikus hatalma sem csak demokratikus eszközöket lesz kénytelen alkalmazni, mint ahogyan minden hatalmon lévő osztály tett és tesz ilyen esetekben mindaddig, amíg osztályok, állam, politika lesz, amíg el nem jutunk a modern kommunizmus felsőbb fokaira. Reméljük, hogy erre nem kerül sor, és kívánjuk, hogy ne is kerüljön, de azt is meg kell mondani, hogy ez nemcsak a munkásosztályon, hatalmán és pártján múlik, hanem a FIDESZ-en is, és hogy

utópia a FIDESZ programjában a diktatúra minden helyzetben, minden formájában való elutasítása, mindaddig, amíg kommunizmus nem lesz.

Fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy tervezett

programjuk tudománytalan,

politikailag káros, amikor egybemossa a militarizmus, az erőszak, a nemzetiszocialista és nacionálkommunista — azaz a legreakciósabb tőkés erők és a munkásosztály — diktatúráját, az utóbbi esetben annak történelmileg szükségszerű és jogosult, valamint súlyosan eltorzított sztálini—rákosista formáját. Ugyanis nem volt, nincs és a világméretű kommunizmus megvalósulásáig nem is lesz tiszta demokrácia, csak ilyen vagy olyan osztály —politikai, illetve társadalmi formáció tartalmú — demokrácia.

Nagy hiba, hogy a FIDESZ-programtervezet ezt figyelmen kívül hagyja. Amikor a feltörekvő polgárság a feudalizmus antidemokratikus berendezkedésével szemben a demokráciát zászlajára írta, demokráciája elé nem — azaz a diktatúra különböző formáival és fokozataival együttvaló — kellett kitennie a polgári jelzőt, enélkül is világos volt, hogy miről van szó. Ma már a demokrácia nemcsak polgári, hanem szocialista is lehet, tehát nem lehet jelző nélkül emlegetni, és ezért szocialista jelző nélküli használata nem indokolatlanul kelti azt a benyomást, hogy polgári demokráciáról van szó. Hát még ha ennek tartalmát, lényegében az emberi jogokban jelölik meg, mint ahogyan a FIDESZ teszi. Az is közismert történelmi tény, hogy a haladó polgárság, a maga polgári alapjogait mint az emberi jogokat fogalmazta meg. Később, amikor a forradalmi munkásmozgalom, mint a polgári emberi jogokat meghaladó erő lépett fel, az emberi jogok általános megfogalmazása is elégtelenné vált.

A kommunizmussal kapcsolatban megfogalmazott emberi jogok nem azonosak a polgári jogokkal azonos emberi jogokkal, és ennek társadalmi rendszerünk alkotmányában is ki kell fejeződnie.

Ha valaki ezt, valamilyen módon még csak nem is jelzi — mint ahogyan a FIDESZ programtervezete teszi —, nem tekintheti alaptalannak a gyanút: polgári demokratikus alkotmányt, társadalmi-politikai rendszert képvisel. (Ezt erősíti az is, hogy állítsuk vissza a magyar polgári demokratikus törekvés és szabadságharc címerét, a Kossuth-címert, és a legnagyobb nemzeti ünnep március 15-e legyen ma.)

A FIDESZ a demokrácia tiszta kérdésében egyébként is következetlen akkor, amikor 1956-hoz csak pozitívan viszonyul, forradalomnak tekintve azt. Ezzel egy olyan benyomást is kelt az olvasóban, hogy bizonyos irányban elfogadhatónak tekinti még a fegyveres erőszakot is (a fegyveres erőszakot alkalmazó egyik oldal rehabilitását követeli). Most már csak jelezzük, hogy

tartalmaz következetlenségeket a programtervezet akkor is, amikor azt követeli, hogy a szellemi élet, az oktatás legyen független az ideológiától, s eközben az egyházak, tanító szerzetesrendek — gondoljuk, nem vallástalannak képzelt — oktatásának jelentős kiterjesztését szorgalmazza, és azt, hogy világi intézményekben vallásos oktatók se titkolják hitüket.

Ilyen esetek miatt nem indokolatlan a gyanú sem, hogy a tiszta demokrácia, a teljes ideológiamentesség a szocialista demokrácia és a marxista ideológia háttérbe szorítását, kiszorítását, polgári demokráciával és ideológiával való felváltásának előkészítését szolgálja.

A magunk részéről ma mégsem erre, hanem arra a „gyanúra" hívjuk fel a figyelmet, hogy ez a programtervezet úgy módosul és kerül majd véglegesítésre, hogy lényegében kiküszöbölődnek ezek a két- és többértelműségek, mégpedig abban az értelemben, hogy világos lesz: demokráciáról — politikai és gazdasági tekintetben egyaránt — nem a már világtörténelmileg túlhaladott polgári, hanem az ezt megszüntetve megtartó, kifejlesztendő szocialista demokrácia értelmében van szó; csak a szocializmus, illetve a kommunizmus magasabb fokain teljesíthető követelések pedig nem az előttünk álló évtizedekre vonatkoznak; hogy a szocializmus továbbépítésének olyan alternatíváit keresik, amelyik a legjobb, amelyik már ma is több lehetőséget biztosít valamennyi rétegnek és embernek, különösen pedig a mai fiataloknak.

Ezen az alapon és ezért türelmetlenek a romló életszínvonallal, vitatják a kormány több lépését, ajánlanak, követelnek helyette megfelelőbbeket; és olyan többpártrendszert, amely nem rendszerváltozást, hanem e rendszer mielőbbi magasabb színvonalra való emelését segíti elő; s ezekkel teszik világossá: mozgalmuk és álláspontjuk valóban alternatív.

Gondi József—Mihály Albert

Politikai reform és többpártrendszer

Mióta Magyarországon — súlyos késlekedés után — hivatalosan is napirendre tűzték a politikai rendszer reformjának előkészítését és végrehajtását, a hazai politikai reálfolyamatokat — a kiterjedt és lázas viták mellett — elsősorban a gyakorlati politizálás: a korábban latens politikai tagoltság egyre erőteljesebb manifesztálódása jellemzi. E bonyolult repolitizációs folyamat közepette, amelyben a modern politizálás természetes „pártelvűségének" tendenciája is szükségképpen újjáéledőben van, a társadalomelméleti-politikatudományi kutatás sem fejezte be saját kritikai elemzőmunkáját és reformpolitikai javaslattevő tevékenységét. A magyar politológia, úgy tűnik, bizonyos mértékben maga is megkésett és adós maradt a politikai rendszer kulcsszereplőjének, az MSZMP működésének és hatalmi szerepének elemzésével. Szakmai berkekben többen is azt mondják, hogy elmúlt 15-20 évben egyfajta „hallgatólagos megegyezés" tartotta vissza a politikaelmélet művelőit az egypártrendszerű hatalmi konstrukció természetének és ellentmondásainak beható vizsgálatától. Erről beszélgetünk Szél Jánossal, az ELTE Jogi Karának docensével, aki legutóbb a Villányi úti pártoktatási központban, a Politikatudományi Társaság által szervezett konferencián tartott korreferátumában szólt erről a kérdésről.

— Valóban létezett ez az egyesség?

— Erről nincs jogom mások nevében nyilatkozni, és nem szeretnék félreértéseket kelteni. Ezért beszéljünk talán konkrétan arról a politikaelméleti műhelyről és iskoláról, amely közel 20 évvel ezelőtt a Társadalomtudományi Intézetben alakult ki, később pedig az intézményesült hazai politikatudomány egyik markáns irányzatává vált: ma is így tartják számon. Nos, úgy vélem, ennek képviselői, velem együtt, kezdettől fogva tisztában voltak ugyan a szóban forgó probléma kardinális elméleti-politikai jelentőségével, de sokáig valóban azt gondolták, hogy a pártkérdés generális feszegetése felesleges zavart okozhat a közvéleményben, tehát *nem használ* a politikai reform ügyének és tényleges előrehaladásának. Ebben az értelemben, a legutóbbi évekig, én magam is többnyire megkerültem a kérdést, mondván, hogy *bár a politikai demokrácia lényeges összefüggéséről van szó*, az érdekek politikai kifejeződése és hatalmi integrációja szempontjából *„itt és most" nem lehetséges* és nem is döntő a pártpolitikai pluralizmus formalizált újrakiépülése és működése... Talán mondanom sem kell, mégis szeretném leszögezni, hogy erről az egész problémáról *három-négy év óta merőben más a véleményem*, s ezért az említett (reálpolitikai vagy taktikai?) megfontolást, amelyet korábban magam is osztottam, ma már alapvető *tévedésnek* tartom. Mindazonáltal azt hiszem, a társadalomtudományi kutatók ilyetén tévedését és mulasztását — a politikai rendszer reformját illetően — meg kell különböztetni a politikai vezetés felelősségétől. Az általam megidézett politológusokat, s ez szilárd meggyőződésem, valójában nem valaminő szimpla egzisztenciális félelem vagy a tudományos felkészültség hiánya tartotta vissza (már amennyiben visszatartotta) a pártprobléma teljes körű elemzésétől. Hiszen korszerű és jelentős hatalomelméleti munkák, világos politikai rendszerleírások, pontos döntéselemzések születtek, amelyek a párt és az állam viszonyára, funkcióik egymásbacsúszására, a párt „elállamosodására" is alaposan kitértek. Valamennyien *tudtuk és kifejtettük, hogy a társadalom erősödő érdek- és véleménytagoltsága valamilyen orientációs politikai tagoltságot generál, egyfajta „latens pluralizmusként" (azaz: virtuális pártcsírák formájában) jelen van az MSZMP-ben és körülötte, nemcsak a civil társadalom újjáéledő szerveződéseiben, hanem a fennálló politikai intézmények életében és működésében is.* A hibát talán ott követtük el, hogy túlságosan is sokáig *bíztunk abban*, hogy ha nem vizsgáljuk és bíráljuk átfogó módon a hatalmi viszonyokat, az egypártrendszert, akkor *ezzel elősegítjük a politikai vezetés elé terjesztett nagyszámú egyéb reformjavaslat elfogadását. A politikai reformnak* ugyanis majdnem ugyanolyan *sok elemző anyaga* és tervezete *készült és halt* el javarészt a dokumentációs süllyesztőkben, mint a gazdasági reformnak. Márpedig ezek figyelmen kívül hagyása (s ezzel a viszonylagos autonómiára szert tett tudományos kutatás döntésbefolyásoló — logokratikus — funkciójának ellehetetlenülése), *ami az* elmúlt másfél évtizedben a fentinél enyhén szólva jóval súlyosabb mulasztásnak bizonyult, nyilvánvalóan *a politikai vezetés felelősségét terheli.*

— Melyek az egypártrendszerű hatalmi berendezkedés működésének azok a csomópontjai, amelyeket véleménye szerint elméletileg, ideológiailag újra kell gondolni?

— Előre kell bocsátanom, hogy erről a szerteágazó, összetett problémakörről itt csak vázlatosan és töredékesen tudom a véleményemet összefoglalni, ami elkerülhetetlenül a leegyszerűsítések és félreértések kockázatával jár. Ezzel számolva, mindenekelőtt arra kell utalnom, hogy *a politikai rendszer átfogó és érdemi reformja* semmiképpen *sem redukálható többé a fennálló intézmények működésének egyszerű korrekciójára* és racionalizálására, *ami* egyébként *a hivatalos politika* ez irányú *alapállását egészen a legutóbbi hónapokig meghatározta.* A szocialista társadalomfejlődés esélyét és perspektíváját, merőben új alapokon, csakis egy olyan reform őrizheti meg és garantálhatja, amely a politikai rendszer — a hatalmi-intézményi viszonyok — gyökeres újrakonstituálását eredményezi, s ezzel — egy posztetatista—demokratikus politikai államiság keretében — egyúttal megteremti annak az új, működőképes társadalmi konszenzusnak a feltételeit is, amely *alkalmas arra, hogy a rendszer érvényes legitimációját kialakítsa és fenntartsa.*

Ebben a rendszerméretű hatalmi-intézményi modellváltásban, véleményem szerint, a *politikai demokrácia értékrendjének* kell betöltenie a legfőbb rendezőelv szerepét, mégpedig azért, mert keserves történelmi tapasztalatok alapján teljes bizonyossággal állítható, hogy azon formák és eljárásmódok („szabadságtechnikák") mellőzése esetén, amelyek együttvéve a demokratikus formalizmus eszköztárát alkotják, a társadalomnak ma és a belátható jövőben egyszerűen nincsenek egyéb célravezető és reális eszközei a makropolitikai döntéshozatal érdemi ellenőrzésére és függésben tartására. *A politikai demokrácia értékrendjének hangsúlyozása mindazonáltal nem jelenti e formavilág bárgyú és elkésett apológiáját,* sőt kizárólagosságának követelését sem, továbbá egyáltalán *nincs ellentmondásban az önkormányzati-önigazgató demokrácia szükségességének elismerésével.* Sokkal inkább arról van szó, hogy az utóbbi koncepció — mikropolitikai és részben „középszintű" jellege és rendeltetése folytán — önmagában nem alkalmas arra, hogy a politikai főhatalom túlzott koncentrációját és a döntéshozatal önkényessé válását intézményesen kizárja. Ezért az *önigazgató autonómiák* rendszere olyan *sajátos* rendezőelvet képez, amely *hasznosan és nélkülözhetetlenül egészíti ki, támasztja alá, korrigálja és ellenőrzi a politikai demokrácia működését.*

A politikai demokrácia értékeinek elméleti rehabilitációja és normatív-intézményi térhódítása szempontjából tehát, mindezek alapján, *két* olyan, egymással összefüggő *csomóponti kérdés* jelölhető meg, amelyek szerintem a politikai rendszer fent körülírt reformjának kardinális feltételeként és biztosítékaként határozhatók meg.

1. Az elsőt a korlátlan és kizárólagos (osztatlan) hatalomfelfogás továbbélő ideológiai tradícióinak és a *hatalomgyakorlás praxisában fellelhető masszív maradványainak határozott leküzdésében-visszaszorításában látom.* Nem kívánom ezt a problémát különösebben részletezni, bár egyáltalán nem hiszem, hogy nyitott kapukat döngetek, amikor *a monopolisztikus hatalomértelmezés és hatalmi praxis teljes meghaladását sürgetem,* illetve *a valóságos partneri* (koalíciós *kapcsolatokon nyugvó* (tehát az osztott, de a konszenzuális fölényre is esélyt adó)

hegemonisztikus hatalomfelfogás

eszmei térhódítását és gyakorlati érvényesítését hangsúlyozom. Ebben a vonatkozásban, ha önmagában nézem, legfeljebb azért vagyok bizakodóbb, mert *a politikai közgondolkodásban ma már szilárd gyökerei vannak annak a belátásnak,* s a működő hatalompolitikai ráció is fogékonyabb lett rá, hogy a hatalmi monopólium egyáltalán nem szilárd, hanem nagyon is *törékeny konstrukciót* jelent azzal a rendszerrel szemben, amely szerkezeti tagoltságon és állampolgári konszenzuson nyugszik, és amelyet hatalmi hegemóniának nevezünk.

2. Jóval kényesebb természetű és sokkal *kevésbé reményteljesen exponálható* az a másik csomóponti kérdés, amely valójában a fent tárgyalt hatalmi probléma magvát, konkrét lényegét képezi. Azt hiszem világos: arról van szó, hogy társadalmunk helyzetét és a rendszer legitimációs válságát — elsősorban a már említett repolitizációs folyamat tendenciáit — tekintve, véleményem szerint, a pártpolitikai pluralizmus értelmében is elérkezett (legalább is erősen érlelődik) a rosszul begombolt mellény újragombolásának, az egypártrendszerű konstrukció felől *a formalizált többpártrendszer felé mutató nyitás* szükségessége és ideje. Nos, természetesen és nyilvánvalóan, ez a kérdések kérdése, a politikai reform legfőbb csomópontja. Éppen ezért, bár tisztában vagyok vele, hogy az erről folyó többé-kevésbé nyilvános meditációk közepette mondanivalómmal magam is meggyőződéseket hívok ki és szenvedélyeket kavarok, megpróbálok világosan fogalmazni. Úgy vélem tehát, hogy *a szóban forgó nyitás a reform hitelének* — egyáltalán a rendszer reformálhatóságának — *igazi próbakövét jelenti,* mert bizonyos meghirdetett *reformcélok* (köztük a „hatalommegosztás" és a „koalíciós partneri kapcsolatok" gondolata) *csakis abban az esetben léphetnek át a deklarációk ambivalens világából* a politikai *gyakorlat kézzelfogható síkjára, ha a reformfolyamat valóban elvezet a pártpolitikai pluralizmus hazai intézményesüléséhez.*

Egy ilyen horderejű változás jelentőségét és következményeit nemigen lehet itt számbavenni. Hatalmi osztottságon és pártkoalíción nyugvó, az állampolgárok választói ítéletének és kontrolljának alávetett, kormányzati alternációra kényszerülő szocialista rendszer: a létező szocializmus történetének és kialakult társadalmi-politikai természetének ismeretében mindez *merőben szokatlan képlet* lenne,

botránykő és példaértékű korszakos fordulat

egyszerre a megosztott külvilág számára, amelynek várható reagálást aligha lehet pontosan kiszámítani. Ezért nem is próbálok érvelni a fent vázolt hatalompolitikai modell reális lehetősége mellett vagy illuzórikussága ellenében, csak annyit jegyeznék meg, hogy *nemzetközi esélyét és legitimációját döntően a magyar társadalom politikai érettsége, átcsoportosuló politikai erőinek konszenzus- és koalícióképessége biztosíthatja,* amennyiben ezek az erők *alkotmányos kötelezettséget* vállalnak nemzeti külpolitikánk nyitottsága és szövetségi kapcsolataink megőrzése, továbbá egy modern közösségi társadalom értelmében vett — újradefiniált — *szocialista társadalomfejlődés céljainak fenntartása mellett.*

Ha ezek után a szóban forgó *nyitás belső esélyeit és következményeit latolgatjuk,* elsőként arra hívnám fel a figyelmet, hogy a fent jellemzett hatalmi konstrukció voltaképpen nem egyéb, mint *a vegyes tulajdonon alapuló szocialista piacgazdaság hivatalos programmá nyilvánított koncepciójának adekvát politikai modellje.* Ha ez illúzió, akkor az is fából vaskarika. Nincsenek perdöntő, végső érveim. Azt azonban tudom, hogy a létező szocializmus gyökeres megreformálásra szorul, és megrendült hitele csak abban az esetben szerezhető vissza, ha reformabilitása *bebizonyosul.* Ezért a mai politikai vezetésnek túl kell lépnie örökölt és érthető, ám egyre tarthatatlanabb ambivalenciáján. *Aki A-t (piacgazdaságot) mondott, annak B-t is kell mondania, és ez a pártpolitikai pluralizmus,* a koalíciós kormányzás felé történő nyitás explicit és gyakorlati vállalását jelenti.

Ami e kérdés elvi összefüggéseit és konkrét vonatkozásait illeti, ezek kapcsán *két megjegyzést szeretnék tenni.* Mindkettő a *politikai reálfolyamatok értelmezését és a többpártrendszer konstituálódási esélyeit célozza.*

1. Úgy vélem, *a jelenlegi alternatív szerveződések* és egyéb, még mindig latens mozgások *politikai pártokká való kristályosodása* — ha csak egy drasztikus, konzervatív előjelű hatalmi fordulat nem következik be, ami egyebként a reformszocializmus (szerintem az egyetlen életképes baloldali alternatíva!) esélyeinek lezárulását is jelentené — *ma már visszafordíthatatlannak tekinthető.* Ezért ennek lehetővé tétele, sőt az erők szétforgácsolódásának ellensúlyozása értelmében vett józan ösztönzése, nemkülönben *a partneri tárgyalások nyilvános felvétele alapvető társadalmi érdek,* a rendszer átalakulását lehetővé tevő viszonylagos stabilitás és a kormányzati egyensúly megőrzésének egyik legfőbb feltétele. Ebben a vonatkozásban azt tartom döntőnek, hogy most még bizonyosan van lehetőség egy olyan *alapkonszenzus* kialakítására, amely

az eljövendő pártkoalíció alapjául szolgálhat.

Rendkívül fontos, hogy korrekt partneri viszony és kölcsönösség érvényesüljön, az instrumentalizmust és a pozicionális fölénnyel való visszaélést kizáró tárgyalások folyjanak. Ez alapvetően az MSZMP új vezető csoportján múlik, bár a felelősség arányosan mindenkit érint. Szándékosan nem szólok arról, hogy melyek azok a politikai erők, amelyek — a megszakadt történelmi folytonosság jegyében, avagy merőben új alapon — feltehetően pártokká szerveződnek. Ezt a politikai gyakorlat maga dönti el. Az a véleményem azonban, hogy *a kialakuló új politikai pártok spektruma nem redukálható az 1948 előtti népfrontos pártkoalíció képletére,* mert az akkor sem ölelte fel a magyar demokrácia valamennyi progresszív tényezőjét. Igen *lényegesnek tartom ugyanakkor* az egész folyamat elvi alapjainak tisztázását és tudatosítását, abban az értelemben, *hogy az MSZMP nem mond le az őt jogosan megillető hatalomrészről, de feladja a hatalmi akarat meghatározásának kizárólagosságát,* kész arra, hogy *megossza a hatalmat* és a kormányzati felelősséget mindazokkal, akik az alkotmányos törvényesség kereteiben vállalják a koalíciós kormányzással járó felelősséget és kötelezettségeket.

2. Ezen a ponton térek át második megjegyzésemre, amely — a korábban kifejtettek már-már naivnak ható, valójában csak profán és tárgyi alapállásával szemben — egész mondanivalóm leginkább problematikus eleme. Az általam felvázolt hatalmi fordulat és *modellváltás realitása vagy illuzórikussága, végül is azon fordul meg, hogy az MSZMP új vezető csoportja vállalja-e* — pontosabban: vállalhatja-e — a *többpártrendszerű hatalmi konstrukció felé mutató nyitást,* vagy ami ugyanaz:

mit kezd az MSZMP önmagával?

Nos, a kérdés azért kényes és bonyolult, mert az MSZMP mint olyan, idestova négy évtizede már nem a szó eredeti értelmében vett politikai párt, hanem funkcióit és vezető csoportjának tényleges hatalmi helyzetét tekintve állampárt, *közhatalmi erő,* amely — jelenlegi megújulási és elkülönülési szándékai ellenére — voltaképpen egy sajátos pártállami mechanizmus szerves összetevője. Ezért az első dilemma, amelynek függvényében a kiinduló kérdés egyáltalán megválaszolható, abban jelölhető meg, hogy képes-e az MSZMP önmagát funkcionális és pozicionális értelemben „leoperálni" arról az állami közhatalomról, amellyel összefonódott. Szembe kell néznünk másfelől azzal a kétségtelen, bár nem könnyen igazolható ténnyel is, hogy *az MSZMP mint olyan, távolról sem egységes erő:* mint közhatalmivá vált képződmény keretei között, az MSZMP-ben *több,* egymástól eltérő szocialista orientációjú *virtuális párt* húzódik meg és él együtt egy olyan szabályozatlan együttélésben, ami — funkcionális és szervezeti-ideológiai okok miatt — többnyire azt eredményezi, hogy az említett áramlatok *mint pártkezdemények egymást kölcsönösen megbénítják.* Kérdés tehát, és ez a második alapvető dilemma, hogy képes-e az MSZMP olyan pártszövetséggé szervezni önmagát, amely működőképességet kölcsönöz a benne ható többféleségnek, avagy *utat enged komponensei önálló szocialista pártokká való formálódásának.*

Nos, mivel ezekre a dilemmákra ma *még nincsenek érvényes válaszok* (mi több: a rájuk vonatkozó kérdések sem fogalmazódnak meg világosan), úgy vélem, *nyilvános vitában keresni kell őket.* Az erre vonatkozó szemérmes vagy bölcs hallgatás csendjét azért kell megtörni, mert voltaképpen — némi túlzással — mindenki sejti, hogy az a bizonyos „nyitás" nem annyira az említett új pártok megalakulásán múlik. A magam részéről azt gondolom, hogy *az MSZMP elkülönülése az állami közhatalomtól elvileg lehetséges ugyan,* de csak abban az esetben reális eshetőség, *ha az MSZMP hajlandó felülvizsgálni egész ideológiai-szervezeti tradícióját,* azaz: leszámolni azzal a fetisizált párteszmével és elitista-hierarchikus pártmodellel, amelynek jegyében született, amely meghatározott helyzetekben valóságos és vélt sikerekhez segítette, és amelynek égisze alatt végül is („államivá válva") nemcsak hogy *elveszítette nemcsak önmagát* (politikai pártidentitását), hanem tulajdonképpen a modernizációs folyamat vezérlésére vonatkozó képességét is. Azt hiszem, csak ezen az alapon kerülhet sor arra, hogy *az MSZMP szembenézzen önnön valóságos feladataival és kompetenciájával* (azzal az elemi kérdéssel, hogy mire való és mire képes egy politikai párt), és valóban politikai párttá — azaz: célkövető, de nem predesztinált, a politika erőterében mozgó és kizárólag politikailag megítélendő, az állampolgárok támogatásáért más pártokkal versengő

„világi" szervezetté — alakítsa magát.

Más kérdés, hogy ez az „újraalapításként" felfogható megújulás keresztülvihető-e az MSZMP mint szocialista egységpárt keretében. Én elképzelhetőnek és *kívánatosnak tartanám* ugyan *az MSZMP belső áramlatainak* egy szabályozott *platform- és frakciószabadság jegyében történő föderatív együttműködését,* de az a gyanúm, hogy egy ilyen szövetségi szerződés *csak átmeneti megoldás lehet,* mert bizonyos létező pártáramlatok *ragaszkodni látszanak a „forradalmi élcsapat" számukra magasztos státuszához,* mások viszont hajlandók arra, hogy sui generis politikai párttá (szocialista reformpárttá) szerveződjenek. A pártpolitikai pluralizmus irányába történő *nyitásnak* tehát *nemcsak a kulcsa van az MSZMP kezében,* hanem annak *tárgyi-szervezeti-orientációs alapja is* jórészt magában az MSZMP-ben rejlik. Fejtegetéseimet ezért egy nem szónokinak szánt kérdéssel zárom: biztos, hogy az MSZMP komponenseinek esetleges szervezeti-politikai elkülönülése eleve drámai katasztrófát: a rendszer destabilizációját és összeomlását vetíti előre? Lehet, hogy tévedek, de nem hiszem, hogy ez igaz.

— Köszönöm ezt az összefoglaló választ. Befejezésül hadd kérdezzem meg, hogyan fogadta a Villányi úti hallgatóság a tanár úr mondanivalóját?

— Meglehetősen vegyesen. A felszólalók közül néhányan támogatóan érveltek, a legtöbben azonban, ha nem is vitatkoztak direkt módon az általam elmondottakkal, érzékeltették ellenvéleményüket. A hallgatóság hangulatára nézve jellemzőnek tartom, hogy egyik korreferátor társam, aki közvetlenül utánam szólalt fel, és az egypártrendszer történelmi szükségszerűsége mellett érvelve, igen intenzíven cáfolta az én okfejtésemet, viszonylag nagy tapsot kapott. Magán a tényen nem sokat változtat, hogy a teremben azért nem mindenki tapsolt...

K. S.

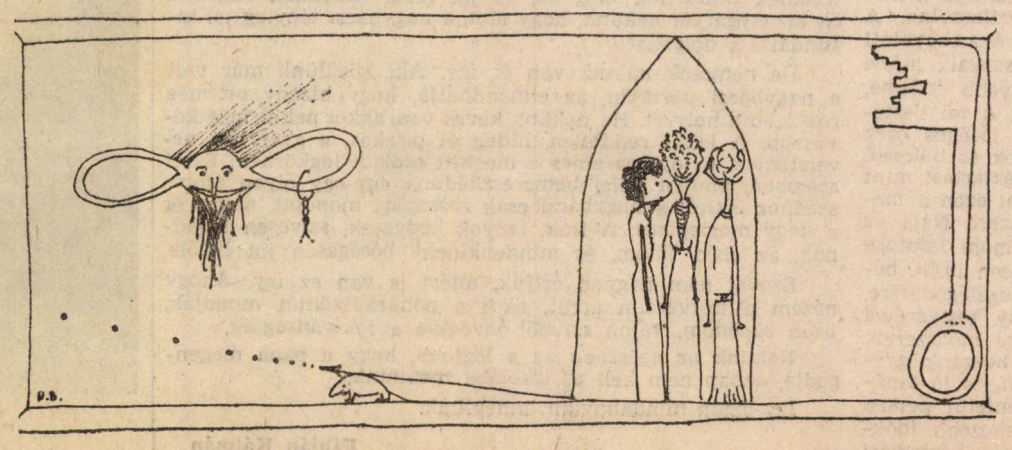

Nagy Beáta rajza

(Meddig) szól a rádió?

Sajtó-feddés a KB üléseken

— Előfordult-e már hasonló általános támadás a Rádió ellen? — fordultunk kérdésünkkel Domány Andráshoz, a Rádió gazd. pol. rovatának munkatársához, aki a személyes véleményét mondta el ezügyben.

— Igen, előfordult, bár a támadások általában egy-egy konkrét műsor ellen szólnak. A különbség most abban van, hogy ez a vád a KB plénumán hangzott el. Tegyük hozzá, hogy eddig nem lehetett fogalmunk arról, hogy a KB plénumán mi hangzik el. Azaz elképzelhető, hogy korábban is felmerültek ilyen vádak. Lehet, hogy nem a hang változott, hanem a nyilvánossága a dolognak.

— Mennyiben befolyásolhatja a KB tagjait az a tudat, hogy a nyilvánosság előtt beszélnek?

— Nyilvánvaló, hogy nem bánták ezt a nyilvánosságot, hisz ily módon is figyelmeztetni akarták a sajtót. Mint ahogy a nyugdíjas-pártalapszervezet levelének felolvasása is számolt a nyilvánosság hatásával. És persze a figyelmeztetés nemcsak a sajtót érintette, hanem a sajtóirányítást is, hisz az ma is létezik. Ugyanakkor örülök, hogy jó néhányan megvédtek bennünket.

— A KB-ülések és a sajtóvita is bizonyítja a pártban meghúzódó, jól megkülönböztethető, kétféle nézetcsoport, a reform- és konzervatív nézetek ütközését. Egyszer az egyik, másszor a másik csoport hangja erősebb. E változékonyság újabb és újabb fordulói legelőször a sajtóban csapódnak le. Nem okoz-e ez tudathasadásos állapotot a rádióban, illetve a sajtóban?

— Valóban tudathasadásos a helyzet. De ez az állapot nemcsak az említett körülményből adódik. Itt több baj is van. A sajtó szerepét eleve az egész társadalom félreérti, nemcsak a politikai vezetés. A közvélemény egyrészt irreális célokra próbálja használni a sajtót, amennyiben közbenjárásra, helyi problémák orvoslására használja fel, pusztán azért, mert az államigazgatási, érdekvédelmi szervek nem végzik a dolgukat. Aztán sokat szenvedünk attól, hogy az emberek figyelmetlenül hallgatnak rádiót, s az a bizonyos „bemondta a rádió" effektus lép fel, noha sokszor csak egy politikus mondott valamit a maga nevében. Ezzel a véglettel békésen együttél ennek ellenkezője, a „cenzorkodás". Hisz bármelyik tanácstitkár, gyári alosztályvezető-helyettes jogosultnak érzi magát betiltani, megtiltani műsorokat, feljelenteni munkatársakat. Persze ezt a viselkedést a hatalmi mechanizmusok több évtizedes működése hozta létre.

— Eredményezhetnek-e valamifajta változást a KB-vádak?

— Remélem, az alapvető kérdésekben nem. Persze, azért nehéz válaszolni, mert új elnökünk van, aki most ismerkedik a Házzal, s eddig sajtóban sohasem dolgozott. De ezzel együtt azt is meg kell vizsgálnunk, vajon a kifogásolt esetekben valóban hibáztunk-e vagy sem? Hisz például nem lehet hibának tekinteni, ha Hámori Csaba a kommunizmus utópiajellegéről adott véleményét leközöltük. Talán nekünk kellene a pb és a kormány tagjait cenzúráznunk? Ugyanúgy felmerült, vajon szakmailag helyes volt-e az építőipari szakszervezet ülésén elhangzot, a munkásőrség megszüntetésére vonatkozó javaslatot közölnünk? Azt hiszem, én ezt nem adtam volna le. Ez egy bolhaköhögés. Ha a Szakszervezetek Országos Elnöksége állást foglalt volna, akkor az esemény. De ez nem történt meg.

— Mondhat-e kommentárt, értékelést a rádiós egy-egy ilyen kényes ügy kapcsán?

— Erre van lehetőség, hisz működnek kimondottan ilyen jellegű műsorok, mint a 168 óra. De tudni kell, hogy a rádión belül is létezik hierarchia. Így egy munkatársnak meg kell tartania egy adott szerkesztőség politikai irányvonalát, bírnia kell felettese jóváhagyását, érzékenyebb téma kommentálásakor.

— S egyáltalán, maguk a tények már szabadon ismertethetők?

— Jelenleg minden hír, esemény bemondható.

— Az utóbbi időben egy új, az eddigieknél is merészebbnek tűnő rádiós magazin kezdte el munkáját, a Vasárnapi Újság. Hogyan született meg ez a műsor, kapott-e már hivatalos dorgálást?

— Tudtommal Győri Bélának, a műsor felelős szerkesztőjének önálló kezdeményezése a Vasárnapi Újság megszületése. Érte már több támadás is, elsősorban — úgymond — klerikális jellege miatt. Ám ebben is ellentmondás van, hisz amíg egyes KB-tagok vádolják, addig a Propagandista, a KB agit-prop. osztályának folyóirata két cikket is közöl a műsorból.

— De így megint csak oda lyukadunk ki, hogy a rádiós vagy bármely újságíró nem láthatja pontosan ma a határokat, ha egyáltalán még vannak.

— Így van, s ebben látom a fő veszélyt. Nincsenek alkotmányosan kijelölt határpontok, határvonalak. Vagyis ma is önkényes annak eldöntése, mikor ment túl messze egy szerkesztőség, egy újságíró, egy klub, egy szervezet. Amíg ezek a határok nincsenek meghatározva, addig lóg mindenki felett Damoklesz kardja.

Kurucz Péter

Ismét Korea előtt (1.)

DISSZONANCIA

Idejében közzétették már a szervezők a XIII. Világifjúsági Találkozó helyét és időpontját. Eszerint minden idők legnépesebb, leglátványosabb, legsatöbbibb VIT-je: a moszkvai után ismét Európán kívül: a KNDK fővárosában, *Phenjanban* rendezik a fesztivált, mégpedig 1989 nyarán. Megismerhettük a régi-új jelszót is: *„Antiimperilista szolidaritásért, békéért és barátságért!"* Mivel már egy év sincs hátra, nem árt, ha átgondoljuk a VIT-tel kapcsolatos elvárásainkat, ha egyáltalán vannak ilyenek. Ha vannak, akkor rövid gondolkodás után elfoghat bennünket a félelem megérezve azt a veszélyt, hogy a XIII. VIT — hűen a sorszámához fűződő babonákhoz — a tudathasadás fesztiválja lehet.

A tudathasadás akkor következhet be, ha a résztvevők a változatlan jelszót és formákat nem tudják új tartalommal megtölteni. Ha az átalakult világból, a megváltozott reálfolyamatokból megérkezve a 10-20 év előtti érzelmekre kell ráhangolódniuk, s egy megcsontosodott ideológiával kell összhangot keresniük. Ez esetben a világ jelenlevő haladó ifjúsága nem fogja érteni, hogy miért van ott, ahol van, és ki fog ábrándulni saját mozgalmából. Sajnos a helyszín csak tovább növeli az aggályokat, hiszen Kim Ir Szen Koreája régi korok ellentmondásos árnyát vetheti a találkozóra. Talán most lenne szerencsésebb Moszkvában rendezni a fesztivált, ahol a sok évtized után először tapasztalt szellemi pezsgés így is érzékeltetheti velünk a világifjúság mozgalmát is érintő — majdnem új erőt szülő és új világot adó — disszonanciát.

Mihail Gorbacsov 1985-ben még a gyorsítás jelszavától és a száraz törvénytől visszhangzó Moszkvában nyitotta meg a találkozót. Több mint két év telt el, míg elméletben is rendszerezte az általa kezdeményezett és irányított változásokat. Világszerte sikert aratott könyve címében szereplő két fogalom: az átalakítás és az új gondolkodás egyaránt a világifjúság mozgalmára is kiható változásokat takar.

Mind ez ideig a találkozókon összegyűlő, lelkes fiatalok az imperializmust, a neokolonializmust bírálva és tagadva a Szovjetunióra és a többi népi demokráciára, ill. szocialista országra mutattak, mint pozitív, követendő példára, mintára. Gorbacsov óta azonban nyíltan kimondható — és ezt jelzi az átalakítás szükségessége —, hogy az ún. szocialista országok kapitalizmust meghaladni akaró törekvései, eddigi kísérletei — hol látványosan, hol kevésbé feltűnően, de szinte kivétel nélkül — megbuktak. Új, szocialista utat viszont még nem sikerült találni, így pillanatnyilag — és jövőre — nincs mit felmutatni egymásnak mint „bevált modellt".

Úgy tűnik, válságban van a VIT-ek harcos antiimperializmusa is. Hiszen az elmúlt három évben az első számú szovjet és amerikai vezető négyszer találkozott egymással — egyre kedélyesebb légkörben. Leszerelési egyezményt írtak alá, és közelebb lépett egymáshoz az Európai Közösség és a KGST is. Az új gondolkodás jegyében Gorbacsov a gazdasági, politikai és kulturális kapcsolatok sokkal szorosabbra fűzését tűzte ki célul. Mindez — ha nem akarunk elszakadni a realitásoktól —, a világkapitalizmusnak az eddigieknél sokkal differenciáltabb megítélését igényli, amire nem készültek még fel eléggé a különböző országok haladó ifjúsági mozgalmai.

Mindehhez adhatjuk még saját hazai problémáinkat. Mindenekelőtt azt, hogy a nyolcvanas években az osztály alapú társadalomelemzést döntő fölénnyel maga alá gyűrte közgondolkodásunkban a „nemzetben való gondolkodás", s ez megakadályozta, hogy az előbbi a világtörténelem és a világrendszer paradigmájává fejlődjön. Ennek folytán látómezőnkön kívül rekedt az imperializmus, ami persze távolról sem jelenti azt, hogy nem létezik. Sőt, az a furcsa helyzet állt elő, hogy minél inkább hat ránk az imperializmus, annál kevésbé jó üzlet ezt hangoztatni, mert mai helyzetünkben minél inkább hangoztatnánk, annál jobban éreznénk a bőrünkön és a pénztárcánkon a hatásait.

Mindez elég ok az elbizonytalanodásra, s arra, hogy ne tudjunk mit kezdeni a VIT-tel és jelszavával. Az, hogy most mégis napirendre kell tűzni e témát, nemcsak azért van, hogy a jövő nyárig legyen idő átgondolni elképzeléseinket. Erre késztet bennünket az is, hogy a hazai ifjúsági mozgalom rég nem tapasztalt, mély válságot él át, s a világifjúság mozgalmában eddig részt vevő KISZ már novemberben dönteni kíván saját jövendőbeli szerepéről, működéséről, politikájáról. E döntéseket pedig nem lenne szerencsés meghozni a nemzetközi politikai viszonyok elemzése, figyelembevétele nélkül. De ahhoz, hogy egyáltalán viszonyulni tudjunk a világifjúság politikai szerepéhez, vállalkoznunk kell egy rövid történeti áttekintésre.

(A következő rész két hét múlva: TÖRTÉNELEM.)

Andor László

Még egyszer az újságíró előkészítő stúdióról

A Közgazdász október 6-i számában M. G. megdöbbenését fejezte ki a közgazdaságtudományi egyetem hallgatói részére meghirdetett tanórán kívüli stúdióprogramunk miatt. A megdöbbenés alapját egy telefonbeszélgetés képezte, amely úgy tűnt számomra, mintha egy kíváncsiskodó telefonáló kérdéseire válaszolnék. Mindenkinek a rendelkezésére állunk, mindenkinek szívesen válaszolunk, akárki és akárhonnan is érdeklődik munkánk felől.

Miről is volt szó telefonbeszélgetésünk során? Arról, hogy az 1988/89. tanévre, ezúttal másodszor, újságírói alapismeretek elsajátításához ajánlottuk fel segítségünket az egyetem hallgatói részére. A kéthetenként ismétlődő előadások, konzultációk és stúdiógyakorlatok tömegkommunikáció elméleti tájékozódást, valamint az újságírás gyakorlását ígérték. Előadóként *Benda Lászlót, Benedek Istvánt Gábort, Bozóki Andrást, Cserhalmi Imrét, E. Fehér Pált, Moldova Györgyöt és Pintér Dezsőt* ajánlottuk.

M. G. szerint „a közgazdasági egyetem pluralista, antisztálinista hallgatói" számára nem a legmegfelelőbb előadókat ajánlottam Benedek István Gábor, E. Fehér Pál, Moldova György és Pintér Dezső személyében.

Egy telefonbeszélgetés adta tömörséggel igyekeztem válaszolni M. G. előítéletektől terhes, végtelenül szubjektív és szűk látókörű kérdéseire. Az is furcsának tűnt számomra, hogy a kérdező nem személyesen, hanem telefonon kért magyarázatot. Lelkiismeretes újságíró ugyanis, különösen, ha kihegyezett tollal kezd ítélkezni, igyekszik a témát minél gondosabban és körültekintőbben körüljárni. Persze itt jönnek az előítéletek, a félreértések és félremagyarázások, amiből származó tévedések, egy stúdiósnál még megbocsátható bűnök, de M. G.-nél *(Molnár Gabriella)* aki a Közgazdász hivatásos újságíró munkatársa már nem.

Felületessége abból is kiderül, hogy a közgazdasági egyetem hallgatóit úgy mindenestül pluralistának és antisztálinistának titulálja. Ez legfeljebb csak fél igazság vagy még annyi sem, mert az elmúlt tanévben kollégáim az újságíró-előkészítő stúdióban művelt, problémaérzékeny, a társadalmi kérdésekben toleráns közgazdász hallgatókkal ismerkedhettek meg, de egyik sem ágált pluralista vagy antisztálinista mivoltával. Végül is ez mindenkinek a magánügye.

Ami pedig az előadók állítólagos „alkalmatlanságát" illeti, bocsássa meg nekem az olvasó, ha a Közgazdász hasábjait nem fogom igénybevenni munkásságuk méltatására. Valamennyien köztiszteletben álló tömegkommunikációs szakemberek, akik munkásságukkal elmélyítették a magyar sajtó jó hírnevét. A tévedés joga időnként azért őket is megilleti, és éppen ezért nemcsak az újságírói erényeikből, hanem az eltérő véleményeikből is tanulni lehet. Különösen egy pluralistának!

Mint már említettem, a stúdió egyik fontos célkitűzése, hogy a közgazdasági egyetem hallgatóit bevezessük az újságírás mesterségébe. Tesszük ezt azért, mert örülnénk, ha minél több közgazdász vállalná az újságírói hivatást, másrészt azért, mert a közgazdászok tömegkommunikációs tájékozottsága akkor is társadalmi érték, ha ezt a műfajt ún. külsősként művelik majd. Az újságíró-szövetség oktatási igazgatósága ezért anyagi áldozatot is hozott azzal, hogy a közgazdasági egyetem újságíró-előkészítő stúdiójának működtetésére 31 360 Ft-ot fizetett ki az 1987/88. tanévben. Szándékainkat és törekvéseinket az egyetem vezetősége a legteljesebb mértékben támogatja.

Nagyon örülnénk, ha a Közgazdász szerkesztőségével az eddiginél jobb munkakapcsolatot tudnánk kialakítani. Fontos lenne, hogy a stúdió hallgatói írásaikat a Közgazdászban publikálhassák, hogy biztatást, netán megrendelést kapjanak gondolataik közlésére.

Molnár Gabriella barátságtalan hangadása ellenére az egyetem huszonhárom hallgatója iratkozott be a stúdióba. Ez azt mutatja, hogy programunk érdeklődést váltott ki azok körében, akik közelebbről meg akarják ismerni a stúdió munkáját. Mindent el fogunk követni, hogy hallgatóink a legfontosabb műfajismereti kérdéseket elsajátítsák, és partnerek leszünk valamennyi társadalmi kérdést boncolgató vitában is. Rugalmasak leszünk, az előadók kiválasztásában, de itt meg kell jegyeznem, hogy szabadidejükkel mi nem rendelkezhetünk.

Csiby Sándor
MUOSZ Oktatási Igazgatóság

Az egyetemet érintő problémák iránt rendkívül érzékeny szerkesztőségünk lehetségesnek, sőt szükségesnek tartja, hogy újságírói akár élesen is fölvessék a megfogalmazódó kérdéseket.
(A szerk.)

A nagybácsi születésnapja

Furcsa szokás van nálunk a családban. Ilyenkor télhez közeledvén, egy napon feldíszítjük a lakást, szerpentin, konfetti kerül a legutolsó zugba is. Ünnep van, a nagybácsi születésnapja.

Mi, cseperedő gyereksereg, noha megszoktuk, hogy ez így van, tudatunk eszmélésével mégis egyre inkább értetlenül állunk a dolog felett. Ki nekünk ez a nagybácsi, hogy ilyen nagy hűhót kell csapni a tiszteletére? — kérdezgetjük egymástól, mert persze a papa elé ilyen kérdéssel nem lehet kiállni, ez egyenesen szentségtörés lenne, ő erre biztosan morózus hallgatással, ha ugyan nem fenyítéssel válaszolna. A nagybácsiról korábban sokat beszéltek a papa és a beavatott nagyobb testvéreim, de valahogy időközben a szavaik hitele megkopott. A nagybácsi nagy ember, s legnagyobb érdeme, hogy nagyságát saját fáradozásainak köszönheti. A mi tiszteletünk, köszönetünk pedig azért illeti, mert a jóságos öreg megtanított minket is, hogyan lehetünk gazdagok és bölcsek. Elmondta, hogy ő egészen másképp vezeti a háztartást, mint az a többi családnál szokás, és számításai szerint ezen a módon rövidesen hatalmas vagyonra tesz majd szert. Nála az apránép mindig igazságosan részesül majd a finom falatokból, száműzi a családból a viszálykodást, rövidesen idilli, békés rend lesz mindannyiuk legnagyobb megelégedésére. Évekkel ezelőtt rövid huzavona után néhány testvérével együtt a papát is rávette az öreg, hogy kövesse módszereiben. Hogy el ne rontsunk valamit, küldött is hozzánk gyerekei közül néhányat, aki majd segít a dologban, és jó tanácsokkal lát el; mit, hogyan kell csinálni. Ezenfelül persze ajándékokat is kaptunk az öregtől, például nehezebb időkben besegített egy kis tüzelővel, vagy különféle háztartási gépeket küldött, s mindezért csak apró szívességeket kért tőlünk.

Azonban, ahogy teltek az évek, családunkban úgy nőtt a nyugtalanság. A várva várt gazdagság helyett csupa gond és baj az élet, ma már szinte csak siránkozás és panasz hallatszik mindenfelé. Az egyik gyereknek új cipő kellene, a másiknak fekhely nem jutott, a harmadik éhes, van, akinek a foga fáj, de van, aki a törődést, a szeretetet hiányolja. A legbosszantóbb azonban az, hogy olyanok is vannak köztünk, akiknek mindenük megvan, és jól érzik magukat, ráadásul ők bizonygatják nekünk, hogy lám, a nagybácsi tényleg jól kifundálta a dolgokat.

De nemcsak nálunk van ez így. Aki közülünk már volt a nagybácsi portáján, az elmondhatja, hogy bizony ott még rosszabb a helyzet. Ha nekünk kevés van, akkor nekik még kevesebb. A lakás rendetlen, hideg és piszkos, a gyerekek neveletlenek, és nyoma sincs a meghitt családi légkörnek. Ezzel szemben, amikor néha bemerészkedünk egy-egy olyan szomszédhoz, akiről a nagybácsi csak rosszakat mondott, akkor ér a nagy meglepetés. A fiúk, lányok kedvesek, szívesen fogadnak, az ebéd finom, és mindenkinek bőségesen jut belőle.

Szóval nem nagyon értjük, miért is van ez így. Ahogy nézem a testvéreim arcát, akik a pohárköszöntőt mondják, azon tűnődöm, vajon szívből jövőek-e a jókívánságaik.

Nekünk az egészben az a legjobb, hogy a papa megengedte, aznap nem kell az iskolába mennünk.

Így aztán mindannyian ünneplünk.

Fábián Kálmán

„Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni"
Fotó: Rózsa Gábor

A nép: kisebbségek variációja, nagy olvasztótégely

Amerikai vendégprofesszorunk

Dwight Hoover, a Ball State University (Indiana, USA) professzora karácsonyig vendégtanár a szociológiai tanszéken. Hoover professzor elméletek és közösségek történetére specializálódott történész, városkutatással is foglalkozik, és otthon például a feketék történelmét is tanítja. Magyarországra Fullbright-ösztöndíjjal jött.

— Nem sokat tudtunk a feleségemmel Magyarországról korábban, de örülünk, hogy itt vagyunk. Otthon az egyetemen, ahol tanítok három magyart ismerek, ők meséltek néhány dolgot. Sajnos magyarul nem tudok, így az angol nyelvű lapokra vagyok kénytelen hagyatkozni, meg a beszélgetésekre, de ezekből is tudom, hogy nagyon érdekes korszak ez itt, sok változás történik. Egyik korábbi tanítványom most az USA budapesti nagykövetségén gazdasági ügyekkel foglalkozik, magyarul is tud, a vele való beszélgetésekből is értesülök arról, ami történik.

—Miért fontos vagy érdekes önnek Közép- vagy Kelet-Európa, mit profitálhat ön ebből? Az Egyesült Államok többnyire választott hazája az ott élőknek, Kelet-Európában a lakosság helyben marad, a határok zúgnak át a fejük fölött. Szóval ez itt valami teljesen más.

— Igen, tényleg. Az egyik legérdekesebb dolog ebben az kultúrák kitartó túlélése. Találkoztam itt például egy Kanadában élő magyarral, ő mondta el, hogy a zsidók után a magyarok a legszétszóródottabb nép a világon, ott vannak mindenhol. Ugyanakkor visszajárnak ,szinte évente. Az például nagyon érdekel, hogy marad valaki Kanadában magyar, ahelyett, hogy asszimilálódna. És Magyarország, mint kelet-európai ország is érdekel, még soha nem jártam erre, sok minden új itt nekem.

— Mások a diákok, más az egyetem is?

— Igen. A mi egyetemünkön többek között építész, tanárképző, bölcsész, művészképző kar is van. Diákjaink többsége Indiana államból jön, s túlnyomórészt munkáscsaládokból származik, elsőgenerációs egyetemista. A diákok 75 százaléka kap valamilyen pénzügyi támogatást, de sokan dolgoznak is az egyetem mellett. Tipikus munka számukra egy-egy McDonald's étterem, de van olyan tanítványom, aki éjszakánként gyárban dolgozik. Nálunk bejutni könnyű az egyetemre, de maradni nehéz, sokan félbe is hagyják, részben pénzhiány miatt, részben mert nem elég érettek még ahhoz, hogy komolyan tanuljanak. Diákjaink körülbelül egyötöde idősebb 25 évesnél, sok olyan nő hallgatónk van, aki válása után jön tanulni, hogy eltarthassa magát és gyermekeit. Speciális képzési programunk van fogyatékos hallgatók számára, annak érdekében, hogy a tolókocsis emberek is megélhetést találjanak. Különbség az is, hogy sejtésem szerint a mi diákjaink nem tanulnak olyan komolyan, mint az itteniek, ott kevesebb kurzusra járnak egyszerre, s alacsonyabbak az óraszámok is. Ez és az, két különböző oktatási rendszer.

— Nyilván mindegyiknek megvannak a maga előnyei és hátrányai.

— Igen, mint a társadalmaknak. Nem gondolom, hogy volna olyan társadalom manapság, amelyik jól működik; mindnek megvan a maga ba-

ja. Ugyanez a helyzet az Egyesült Államokban is. Mi ugyan szerencsésnek valljuk magunkat, hogy amerikainak születtünk, ugyanakkor rengeteg problémával kell megküzdenünk.

— Múlt heti óráján a kisebbségi kérdést tárgyalta ezek közül.

— Az USA-ban a tízévenkénti népszámláláskor rákérdeznek az etnikai háttérre is. Legutóbb, 1980-ban a lakosság 65 százaléka jelölt meg ilyenfajta identitást, 35 százalék szerint ennek nincs értelme. Az etnikum faj, nemzeti eredet, kultúra keveréke. Az általános vélemény szerint az USA-ban fehér többség van; ez szerintem nem igaz, hiszen hiányzik a fehérek összetartozástudata. Számomra a nép sokkal inkább kisebbségek variációja, nagy olvasztótégely. Jellemző például az olyan általános iskola, ahol 36 nyelvet oktatnak, mert mindenféle kisdiáknak tanítani akarják a szülei anyanyelvét.

— Említette, hogy 1978-ban hivatalosan 7 hátrányos kisebbségi csoportot definiáltak az Egyesült Államokban.

— Valóban hivatalos szempontból azokat nevezik kisebbségieknek, akik még nem részesednek átlagos színvonalon a jogokból. Ilyen alapon a nőkkel is foglalkozik az említett hivatalos bizottság, annak ellenére, hogy a nők a társadalomnak legalább a felét alkotják. De ellentmondásos a hét megnevezett csoport is: ide sorolták a japán eredetű USA-belieket, akik pedig a második legmagasabb színvonalon élő társadalmi csoport, s ugyanez igaz a kínai származásúakra is, és már majdnem ugyanez a helyzet a filippino-amerikaiakkal. Ezek a csoportok gazdaságilag egyáltalán nem hátrányos helyzetűek, sőt. A további négy hivatalosan elismert hátrányos helyzetű csoport az amerikai és alaszkai indiánoké, a feketéké, puerto-ricoi eredetűeké, és a Mexikóból származóké. A legtöbb csoport etnikai szempontból már csak szimbolikusan tartozik össze: érzelmeikben szolidárisak egymással, de nem viselkednek közösen, összehangoltan, a csoport szempontjai szerint.

— Feszültségnövelő tényező-e az USA-ban a kisebbségek léte?

— Sok szempontból. A jövő útja a pluralista integráció lehet, amelyben bátorítani kell az etnikai különbségek fönnmaradását, ugyanakkor vissza kell szorítani az ebből eredő feszültségeket. Ezen a téren nagyon lényeges változások következtek be. Ma már nem jellemző a feketegyűlölet, s vannak már fekete-többségi városok, ilyen például Washington DC, St. Louis, Chicago, miközben a feketék átlagos aránya a társadalomban körülbelül 10 százalék. Ugyanakkor például az elnökválasztási kampánynak is voltak etnikai elemei: Bush WASP, azaz fehér, angolszász eredetű, protestáns (ez a lehető legelitebb háttér), Dukasis második generációs görög amerikai, s hiába egyformán milliomosok, Bush pénze régi pénz, s az jobb, mint Dukasis ifjabb vagyona.

A kisebbségi ügy fontos a munkaerőpiacon is: például feketének lenni kifejezetten előny, mert a cégek demonstrálni akarják lojalitásukat. Csakhogy az informális kapcsolatok rendszere nálunk is létezik, s ez nagyon nehézzé teszi például egy fekete számára az érvényesülést. Ennek természetesen komoly pszichológiai hatása is van: nők, feketék és mások igen nehezen tudják magukat sikeresnek elképzelni, s nem is törekednek erre.

— Ez valami olyasmi lehet, mint a magyarok balsors-tudata.

— Igen, Magyarország nagyon szerencsétlen helyen fekszik, Európa átjáróháza volt mindvégig a történelemben.

— Térjünk vissza a kisebbségekhez! Meglehet, az USA kormánya sokat tesz az ország kisebbségeinek egyenlő jogaiért, ugyanakkor gazdaságilag, politikailag rendkívül agresszív a világ kisebbségeivel, a kis, szegény, kiszolgáltatott országokkal szemben. Ön szerint mik lehetnének az együttműködés, a párbeszéd új módjai?

— Nehéz kérdés. Megingathatatlanul hiszek a környezetvédelem fontosságában. Amikor legutóbb azon a farmon jártam, ahol felnőttem, megdöbbenve láttam, hogy nem lehet már inni a folyóból, úgy kell venni az ivóvizet. Azt hiszem kompromisszumokat kéne kötnünk. A probléma itt az, hogy az emberek korlátlanul akarnak fogyasztani. Nekem, egy gazdag ország polgárának nehéz és talán nem is ildomos ezt mondanom, de mégis: korlátokat kéne szabni az ipari fejlődésnek, még akkor is, ha az embereket nagyon nehéz rávenni fogyasztásuk korlátozására. Pedig ez a jövő útja, nem mehet már tovább, hogy egymást gyilkoljuk itt, ha mással nem, hát mérgekkel, szeméttel.

M. G.

Kettéválik-e Európa?

Hazánk és az EGK együttműködéséről

Rendkívül érdekes és aktuális témában szervezett szemináriumot Noszvajon október 17—20. között az AIESEC MKKE helyi bizottsága. *Az EGK—KGST együttműködés 1992 utáni lehetőségeit, várható nehézségeit ismertették az előadók és vitatták meg a résztvevőkkel.*

A rendezvényt kitűnően időzítették, hiszen *szeptember 26-án írták alá Brüsszelben Magyarország és az EGK megállapodását.* Az egyezmény a maga nemében egyedülálló, mert nemcsak kereskedelmi, hanem gazdasági együttműködésről is szól. Hozzájárulhat ahhoz, hogy a magyar gazdaság be tudjon kapcsolódni az európai piaci vérkeringésbe, és *hogy az 1992-re tervezett egységes nyugat-európai belső piac létrejötte* ne új akadályokat, hanem *új lehetőségeket teremtsen a magyar termékek számára.* A következő néhány év alatt *eldől* ugyanis, hogy végérvényesen *kettéválik-e az európai gazdaság keleti és nyugati részre* — jelentős mértékben csökkentve ezzel felzárkózási esélyeinket — *vagy pedig sikerül olyan kapcsolatrendszert kiépíteni, amely biztosítja az együttműködési csatornákat* a szocialista és tőkés államok, vállalatok között.

A szemináriumon öt ország (Belgium, Szovjetunió, Lengyelország, Görögország, Magyarország) tizenkét szakembere tartott előadást. Az európai együttműködés jövőbeli lehetőségeiről kérdeztem egyiküket, *F. Benjon* urat, az EGK jogi bizottságának munkatársát.

— Milyennek látja a kooperáció egét? Tiszta kéknek, vagy sötét felhősnek?

— Azt hiszem, a jogász feladata — mondta Mr. Benjon — sokkal inkább annak tanulmányozása, ami már megtörtént, mintsem, hogy a jövő kristálygömbjébe bámuljon, de úgy gondolom, hogy amenynyiben szerződéses megállapodások, közös bizottságok jönnek létre, akkor a nehézségek remélhetőleg csökkennek, mert anticipálhatók lesznek — így könnyebb megtalálni a megoldás módját.

— A Közös Piac a KGST egészével vagy az egyes országokkal külön-külön foglalkozik?

— A tény, hogy már egyként egyezményt aláírtak, más országokkal pedig még nem született megállapodás, jelzi, hogy az EGK minden országgal egyénileg, a sajátosságokra való tekintettel tárgyal.

D. Mardashoz, a thesszaloniki Arisztotelész Egyetem tanárához a következő kérdést intéztem:

— Véleménye szerint tapasztalható-e majd éles váltás az európai piacon 1992 után?

— Nem hiszem, hogy így alakulna. A KGST-országok attól félnek, hogy a Közös Piac védett szigetté fog alakulni — ez volt egyébként az Egyesült Államok véleménye is 1957-ben, a közösség megalakulásakor, az európai integráció első lépéseinél. Ez nem igaz így, noha sok korlát áll kelet és nyugat között, ennek oka viszont a kereskedelmi kapcsolatok szerkezetében keresendő. Mostanra azonban megállapítható, hogy az EGK-n belüli kereskedelem elérte felső határát, további bővülés nem várható. Ezért a jelenlegi periódusban minden nyugat-európai ország a kereskedelmének liberalizálását fontolgatja, ennek eredménye pedig szerintem a KGST-országokkal való kapcsolatok bővülése lesz.

Mardas professzor az EGK—KGST közötti kereskedelem új elméleti megközelítéséről tartott előadást, Benjon úr a KGST-országoknak az EGK kereskedelmi politikájában és külkapcsolataiban elfoglalt helyéről, Palánkai Tibor, Balázs Péter és Inotai András, a szemináriumon meghívott magyar szakértői pedig az európai integrációs szervezetek fejlődéséről, jövőjéről, ezek kereskedelmi, technikai és pénzügyi hatásairól, a szervezetek, illetve tagországok közti kapcsolatok perspektíváiról beszéltek. Összességében tehát az előadások úgyszólván kimerítették a tárgyalt témát.

Hogy milyennek látta mindezt belülről egy résztvevő, ez iránt Soós Tamásnál (III. külgazd.) érdeklődtem.

— Mi a véleményed a szeminárium szakmai oldaláról?

— Úgy gondolom, a szervezőknek sikerült igen jó szakembereket megnyerniük a rendezvény számára. Általában sok új ismeretet tartalmazó, a téma egy-egy részletét alaposan, több szempontból feltáró, az összefüggésekre rávilágító előadásokat hallottunk, érdekesen, közvetlen hangnemben, jó angolsággal. Ez alól talán csak a két szovjet vendég jelentett kivételt, akik túl általánosan, „minisztériumi felfogásban" tárgyalták a témát és az angol nyelvtudásuk sem volt tökéletes.

— A szervezést milyennek találtad?

— Nagyon jónak, gyönyörű környezetben kényelmes körülmények között, jó hangulatban töltöttük el ezt a három napot. A szórakoztató programok közül a romantikus atmoszférájú reneszánsz bálra emlékszem legszívesebben. Az egyedüli, ami felróható csupán az, hogy a témák megvitatására szánt idő néha kevésnek bizonyult, a program szigorúsága viszont nem engedte meg, hogy tovább folytassuk a beszélgetést.

— Szóval megérte az egyetemi mulasztást?

— Feltétlenül.

És mit mond az, aki a hiányzásokért felelős: *Tóth Zoltán*, a szervezőbizottság elnöke?

— Honnan jött az ötlet a szemináriumra?

— Az egyetemi AIESEC helyi bizottság minden évben, hagyományosan tavasszal szervez szakmai szemináriumot. Idén úgy gondoltuk, hogy az egyetem fennállásának 40. évfordulója tiszteletére ősszel rendezünk egyet, mégpedig az eddigiektől eltérően nem kifejezetten külföldieknek, hanem olyan témát választunk, amely a magyar egyetemistákat is érdekli.

— Hogyan sikerült az eladókat meghívni, hiszen ez még a magyarok esetében is nehéz, elfoglaltságaik miatt, Noszvajon pedig voltak Moszkvából, Brüsszelből, Varsóból is szakemberek?

— Először *Balázs Péterrel*, a Kereskedelmi Minisztérium főosztályvezetőjével kerültünk kapcsolatba, akinek megtetszett az elképzelésünk, felkarolta az ügyet és az ő révén jutottunk el a külföldi előadókhoz.

— Honnan és hány diák résztvevő volt?

— A több, mint 60 résztvevő fele-fele arányban, volt magyar, illetve külföldi. Legtöbben a budapestiek, a lengyelek és az NSZK-beliek képviseltették magukat, de érkeztek Pécsről, Miskolcról, valamint Norvégiából, Dániából, az Egyesült Államokból, Bulgáriából, sőt Tajvanról is.

— Mennyire voltak aktívak a vitákon?

— Egyes kérdésekben nagyon hosszas beszélgetés alakult ki, főleg a magyarok szóltak hozzá. Ők sokkal felkészültebbek voltak, többet tudtak a témáról, mint a külföldiek. Persze a magyar résztvevőknek előzetesen meg kellett felelniük a többszempontú (nyelvtudás, szakmai ismeretek, kreativitás) kiválasztási rendszer kritériumainak, de ettől függetlenül is meglepő volt a külföldiek „tudatlansága".

— Azt hiszem, ezzel együtt nagyon hasznos, jó hangulatú volt a szeminárium, a szervezőket megilleti az elismerés.

— Köszönjük az elismerést. Mi pedig szeretnénk köszönetet mondani Balázs Péternek, a támogató vállalatoknak, intézményeknek, hogy segítették munkánkat.

Szarvas László

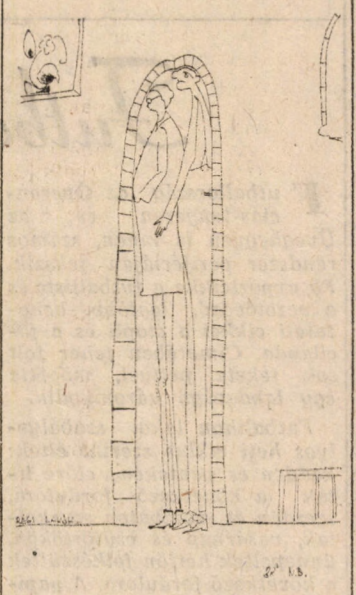

Nagy Beáta rajza

„Petite hongroise voltam"

Ha csak azt tudjuk róla, hogy ez volt az utolsó igazi „iskolás" nyara, és azt végigdolgozta, azt hihetnénk, hogy eszét vesztette. De ha hozzátesszük, hogy mindezt Párizsban tette, akkor egészen másképp fest az ábra. *Bolla Csilla* 2 és fél hónapot töltött Párizsban AIESEC-gyakornokként a Castorama áruházlánc egyik üzletében. Élményeiről faggattam.

— Mint már korábban mesélted, ahogy megérkeztél, másnapon már munkába kellett állnod. Hogy kezdted?

— Félve. Az első napon az igazi munkámat még nem tudtam végezni, mert az osztályvezetőm nem jött meg. Így helyette számítógépbe gépeltem adatokat. Amikor másnap előkerült a főnök, körbevitt a „birodalmán". Ekkor történt össze teljesen lelkileg. Három gondolányi árut mutatott meg, de csak rohantunk, ő pedig gyorsan mondta mindennek a nevét. Nem egy árura magyarul se tudtam, hogy hívják, most meg franciául kellett megtanulni. Közben valami dolga akadt és rábízott egy eladóra, hogy az vezessen körbe. Az viszont még nem tudta, hogy magyar vagyok, azt hitte, hogy egyszerűen kezdő vagyok. Ő, ha lehet, még gyorsabban beszélt. Óriási káosz volt bennem. Szerencsére jó pár napig csak polcot rendeztem, árut rakosgattam, és így fel tudtam írni mindennek a nevét. Szép lassan megtanultam olyan szavakat is, mint például zsanér.

— Miket árultatok?

— Az áruházban mindent lehetett kapni, ami a házépítéshez kell. A vasáru osztályon, ahol én voltam, minden olyan cikket árultunk, ami más osztályokról kimaradt, kezdve a hordótól egészen a kerti grillsütőig.

— Milyen volt az első napod, amikor végre vevők közé engedtek?

— Jobb, mint vártam. A vevők nagyon kedvesek voltak hozzám, az eladók viszont annál kevésbé. Volt egy kulcsmondatom: „Most kezdtem és még nem ismerem az áruházat". Így aztán türelmesek voltak, bátorítottak. Hálásak voltak azért is, ha odakísértem őket a keresett áruhoz, ahelyett, hogy egyszerűen megmondtam volna, hogy hol keressék. Ez utóbbinak azonban nyelvi akadályai voltak, így egyszerűbb volt megoldani.

— Észrevették, hogy nem helybéli vagy?

— Több vevő is mondta, hogy érdekes, kedves kiejtésem van, és érdeklődtek, hova valósi vagyok. Kérdezősködtek Magyarországról, a kérdéseik alapján nagyon tájékozatlanok voltak. Járkálnak-e katonák az utcákon, hogyan élünk, mi a különbség a két ország között, mit lehet kapni az üzletekben? — ilyesmiket kérdeztek.

— No és az eladók?

— Kezdetben csak petite hongroise voltam, akihez nem szóltak, csak mutogattak a hátam mögött. Egy idő után azonban elfogadtak és segítettek, amiben tudtak. Féltem is előtte, hogy nem tudok majd beilleszkedni, de hát végül is sikerült.

— Hol laktál?

— Lakást béreltem egy lengyel lánnyal, aki később jött gyakornoknak ugyanabba az áruházba. Ez a ház nagyon szép, csendes helyen volt a XVII. kerületben, viszont az üzlet jó másfél órányi utazásra volt a külvárosban. Korán kellett indulni és későn érten haza, hiszen közben 9 órát bent kellett lennem.

— A szabadidődben mit csináltál?

— A késői hazaérkezés és a szombati munkanap miatt (szünnap vasárnap és hétfőn volt) nem tudtam elmenni a kedd esténként kávéházban, illetve a hétvégeken vidéken rendezett AIESEC-programokra. A lengyel lánnyal sokszor elmentünk sétálni esténként. Szabadnapokon a városban járkáltunk. Megnéztük a tőzsdét, ahová szervezett csoportokban viszik be a látogatókat. Természetesen jártunk a múzeumokban. Nagy élmény volt a július 14-i tűzijáték is. Többször kirándultunk Párizs környékére. Reggelente tévét néztünk, matinéműsort, híreket, időjárás-jelentést, rajzfilmeket, sportot. Rengeteg pénzt költöttem könyvekre és újságokra, és keveset evésre. Egyébként annyi pénzből kellett kijönnöm, mint bármely más eladónak.

— Mi volt a legmeglepőbb élményed?

— Két csoporttársammal találkoztam a Louvre-ban.

— Hasznos volt számodra az eltöltött idő?

— Nekem egy célom volt: megtanulni franciául. A megszerzett tudás nem mérhető a nyelvvizsgán. Olyan köznapi szófordulatokat, kifejezéseket tanultam, amelyeket itt az órákon nem lehetne. Ami a szakmai részt illeti, láttam, hogyan reklámozzák az árukat, hogyan készülnek fel egy vásárra. Figyelemmel kísérhettem az eladóhelyi marketinget. De élettapasztalatokat is szereztem. Eddig ilyen hosszú ideig még nem voltam egyedül, pláne nem külföldön. Tét volt, hogy hogyan szervezzem meg az életemet, hogy osszam be a fizetésemet, hogy tudok majd beilleszkedni a munkahelyen. Magamon kívül senkire se számíthattam. Azt hiszem, megfeleltem.

Bartha Emese

UNIVERSITAS

Örömmel értesítjük tagjainkat, hogy ezúttal is számos munkalehetőség közül válogathatnak. Aki pedig még nem tag nálunk, az sürgősen változtassa meg ezt az áldatlan állapotot és lépjen be az UNIVERSITAS-ba!

Figyelem! Olyan jó munkákat ajánlunk, hogy nálunk nemcsak azok dolgozhatnak, akik rá vannak szorulva a pénzkeresésre, hanem azok is, akik pusztán élvezetes időtöltésre, szórakozásra vágynak. (A magas keresetet viszont ők sem ússzák meg!)

AKTUÁLIS MUNKÁK!

1. fizikai	Műszak	Jelentkezés
— Kossuth Ny.	de., du., éj., hétvége	Pesti Imre 664-855/201. szoba
— M. Posztógyár	de., du., éj., hétvége	Turi László 147-975
— Egyetemi Ny.	du.	Péter János 384-766/503. szoba
— Szeszipari V.	du.	Péter János 384-766/503. szoba
— Fonó- Szövőgy.	du., éj.	Csáki Sándor 384-766/501. sz.
— Unigalván Gm.	du.	Babics Egon 384-766/214. szoba
— Újpesti Cérnagy.	du., éj., hétvége	Michl Ferenc 298-600 (nappal) 385-477 (este)
— Kopint—Datorg	de., du., (leltározás)	Pál Szabó András 384-766/317. sz.
— Masterfil Lőrinci Gy.	de., du., éj.	Hoffmann József 129-070/71. m.
2. adminisztratív		
— Csavaripari Váll.	de., du.	Kelemen Gabriella 329-279
— Autóker	de., du.	Vass Lucia UNIVERSITAS i.
— Magyar Kábel	de., du.	Nagy Zsuzsa 567-565/25. sz.
— Coop—Ker.	de., du.	Bejcziné Horváth Irma 173-033/L. 411. szoba
— Skála Bp.	de., du., hétvége	Bejcziné Horváth Irma 173-033/L. 411. szoba

Órabéres munkáinknál az órabér minden esetben több mint 49,99 forint!

Legközelebbi fizetésünk: 1988. november 21., hétfő, 13.00—17.00 UNIVERSITAS iroda.

FIGYELD AZ UNIVERSITAS HÍREKET, ÉS KERESS BENNÜNKET, HOGY KERESHESS!

Címünk: Kinizsi utcai oktatási épület (IX. Kinizsi u. 1—7.) I. em. 160 szoba.

Telefon: 170-233/150. mellék és 176-426.

UNIVERSITAS — A GÓLYABÁL HIVATALOS SZPONZORA

Orosz kulturális napok a Makarenkóban

Mindenkit szeretettel várunk 1988. november 21. és november 29. között gazdasági, politikai, irodalmi, művészeti rendezvényeinkre!

Néhány részlet programjainkból:

November 21., hétfő

14.00 (Nyelvi Intézet, I. em. 15.) Borisz Sztukalin, a Szovjetunió budapesti nagykövete megnyitója után: KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS a moszkvai rádió, a Pravda és az Izvesztyija budapesti tudósítóival.

November 22., kedd

11.00 (Szovjet Tud. és Kult. Háza, I. emelet nagyterem) '53 HIDEG NYARA — filmvetítés orosz nyelven. Bevezetőt mond és a filmet követő beszélgetést vezeti: Szilágyi Ákos.

November 23., szerda

8.00 (Nyelvi Intézet színházterem) A SZOVJET GAZDASÁG AKTUÁLIS PROBLÉMÁI — A. A. Bodrasov követtanácsos előadása. — 10.00 (színházterem) KI VOLT SZTÁLIN? — beszélgetés Béládi Lászlóval. — 15.30 (a Nyelvi Intézet videotermei) PERIFÉRIA, válogatás a legújabb szovjet filmtermésből (filmek az alvilágról, a narkósokról stb.).

November 24., csütörtök

8.00 (a Nyelvi Intézet videotermei) HÚSZ ÉVIG „DOBOZBAN" . . . — orosz nyelvű filmvetítés, Aszkoldov: A KOMISSZÁR (1967).

November 25., péntek

10.00 (I. em. 15. — Nyelvi Intézet) 10.45 AZ OROSZ AVANTGÁRDE KÉPZŐMŰVÉSZET — diavetítéssel egybekötött előadás. Előadó: Körner Éva művészettörténész.

November 28., hétfő

14.00 (II. 10.) EZERÉVES AZ OROSZ KERESZTÉNYSÉG — előadás és beszélgetés az orthodox egyház hitelérő, mai helyzetéről Berki Ferizzel, a Magyar Orthodox Adminisztratúra esperesével.

November 29., kedd

14.00 (színházterem) OROSZ IRODALMI DÉLUTÁN, Beregszászi Olga előadó-művésznő orosz—magyar nyelvű műsora. — A MŰFORDÍTÓI PÁLYÁZAT EREDMÉNYHIRDETÉSE.

OROSZ TANSZÉK

Erdély

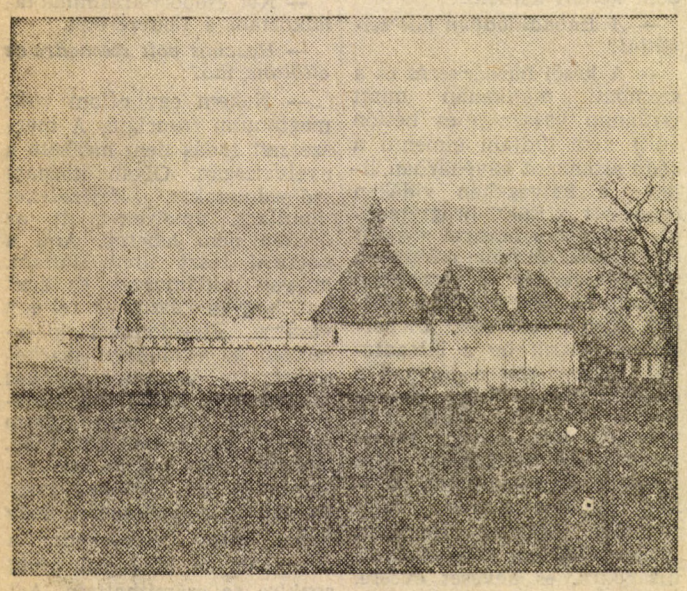

Fotó: Rózsa Gábor

Fórum a választási törvény módosításáról

A fórum előadója Sós Tibor az MSZMP KB Közgazdasági és Adminisztrációs osztályáról, valamint Kukorelli István alkotmányjogász a Hazafias Népfront Közjogi Bizottságának titkára. A fórumra november 24-én csütörtökön délután négykor a 3005. helységben kerül sor.

Nyilvános pb-ülés

Megtudtuk, hogy december 1-jén a pb-ülést nyilvánosra tervezik, amelyre az alapszervezetek tagságát is meghívják. A pb-ülésen megvitatásra kerül az egyetem szervezeti átalakításának rektori javaslata az egyetem pártszervezetének új ifjúságpolitikai irányelvei és a pb káderhatáskörének módosítása.

MIKOR — KLUB program

November 23. szerda 19.00: Borkai Zsolt olimpiai bajnok videós élménybeszámolója, utána videovetítés Louis de Funes főszereplésével. Hangulatos sörbár és teaház. Tánc.

Minden századik kedves látogatónk büfénk vendége. Jegyelővétel: november 22. kedd 14.00—15.30

Elméleti túlsúly

Az elvont közgazdaságtan nagyobb, a módszertan kisebb részesedése jellemzi egyetemünk reprezentatív folyóiratának, az Egyetemi Szemlének 1988/2—3. számát.

Az elméleti fogantatású cikkek közt található *Horváth Sándornak* A gazdasági érték elméletéhez című cikke, *Burgerné Gimes Anna* Földárföldértékelés című írása, *Kalotay Kálmán* Adósságválság Latin-Amerikában című munkája vagy *Keresztúri Sándornak* a japán gazdaságirányítás tervezéséről szóló könyvről írott gondolatai. A módszertant *Zelényiné Kováts Annamária* Gondolatok a videotechnika alkalmazásáról a nyelvoktatásban és *Varga Mária* A piachoz alkalmazkodó vállalat beruházásainak megalapozása világbanki előkészítési módszerekkel című cikke képviseli.

Folytatódik a második részszel *Timár János* cikke a munkára fordított idő allokációs mechanizmusainak témakörében és *Gábor András* munkája, amely a szakértői rendszerekről íródott.

Az elmélettörténetet *Szigeti Endrének* Lenin egyik írásáról, A szovjet hatalom soron levő feladatai címűről írt gondolatai képviselik. Tudományos konferenciáról tudósít *Balta Csaba* Tudományos eszmecsere a szocialista tulajdonról című írásában.

Az Egyetemi Szemle megvásárolható az Egyetemi Könyvesboltban 60 forintos áron.

Vérünket és életünket?

Több egyetemi véradó is jelezte szerkesztőségünknek, hogy a legutóbbi (november 2-i) véradónap higiéniai körülményei — enyhén szólva — nem voltak a legoptimálisabbak. A nővérek például, önhibájukon kívül, gumikesztyű nélkül vettek vért, s amikor ezt néhányan kifogásolták, olyan kesztyűket vettek elő, amiket mások otthon meszelésre szoktak használni... Emiatt többek között egy huszonötszörös kiváló véradó tanárunk is visszalépett!

Megjegyzésünk: tudjuk jól, hogy a vér életet ment, de arra is felhívnánk a figyelmet, hogy a véradás önkéntes, s talán nem véletlen, hogy évről évre kevesebben kockáztatják saját egészségüket mások megmentéséért. Korunk AIDS-járványa idején mindenki fél a fertőzéstől. E félelem eloszlatására nem elég oktatófilmet vetíteni a földszinten, hanem a jövőben kifogástalan egészségügyi körülményeket is kell teremteni!

Futballhon

Futballország az Óperenciás-tengeren és az Üveghegyen is innen, számos rendszer perifériáján fekszik. Fő exportcikke a futballista és a vezetőedző, legfőbb behozatali cikkei a stopli és a focilabda. Címerében fehér folt sok fekete pettyel, mögötte egy labdarúgó káromkodik.

Futballhon lakói szabályolyos heti ciklus szerint éltek: kedden és pénteken előre ittak a következő fordulóra, szerdán és szombaton szurkoltak, vasárnap és csütörtökön, ünnepeltek hétfőn felkészültek a következő fordulóra. A napilapok egyik vége mindig valami érdekes futballhírrel indult, a gazdasági rovatok az éppen eladott focisták vételárát elemezték.

A parlament üléseit a hétközi fordulókkal egyeztetve rendezték —, no nem a közönség, hanem a honatyák kívánságára. Így is a közvélemény nyomásától mentesen dönthettek a futballon kívüli területekről; arról, hogy mi a jó futballországiaknak — legfeljebb ha romlott a helyzet, panem helyett egy kis circensist nyújtottak: lecserélték a szövetségi kapitányt, vagy valamelyik focista botrányügyeit hozták napvilágra. Ezek a húzások a nyilvánosságért folytatott küzdelemben is taktikai jelentőséggel bírtak.

A rendszer az első komolyabb élet- és bajnokságszínvonalcsökkenésig tartotta magát. Az emberek nem voltak hajlandók meccseken ülni, unottan lapozták át a területi II/B bajnokság tabelláit, aktuális politikai problémákkal foglalkoztak, sőt egyesek még színházba is eljártak. Az „igazi suli helyett focisuli" akció is a bukás szélén állt.

Az új adórendszer bevezetésének köszönhetően többek a Fradir pontjai helyett saját pénzüket kezdték számolgatni. Az illetékesek gyorsan léptek: megváltoztatták a bajnokság pontszámítási táblázatát is. Úgy látszott, ez sem segít. Az emberek a meglevő és épülő gátak eltörlését kívánták. A vezető politikusok helyzete sem volt biztos. A helyzet gyors személyi intézkedéseket követelt. Először az vetődött fel, válasszanak új szövetségi kapitányt, és ha ez sem elég, cseréljék le az egész válogatottat. Ezt az eszközt azonban az elmúlt időkben már az unalomig kihasználták.

Aztán az merült fel, hogy egypár átigazolási botrányt kéne már nyilvánosságra hozni. A tömegek racionalitása azonban ezt is meghiúsította: végül is focistából több van és még mindig nem kerül annyiba, mint egy vízlépcső. Ekkor jutott valakinek eszébe a csodaszer: az egész rendszert kompromittáló bundabotrány. Kétségtelenül a legolcsóbb és rendkívüli izgalmakat ígérő megoldás volt ez, ahol a napi bundahírek között mindenki megtalálhatta kedvenc csapata játékosait. Az emberek egy időre nem a gyülekezési joggal hanem a játékengedély megvonásának paragrafusaival bíbelődtek.

A problémák Futballhon rugalmas vezetőinek köszönhetően ismét megoldódtak. És ha a jövőben újra gond lenne — legfeljebb népszavazást írnak ki a több bajnokságrendszer bevezetéséről.

Fazakas Gergely

Sporthírek

A NŐI KOSÁRLABDA NB II-ben az utóbbi két fordulóban a következő eredmények születtek.

NOVEMBER 5:

Közgáz—Dunai Kőolaj 94:50

Egy látszólag könnyű mérkőzésen, a jó csapatjátékkal és gyorsasággal a lányok hamar eldöntötték a két pont sorsát. A csapat tagjai átlagos teljesítményt nyújtottak.

NOVEMBER 12:

A Testnevelési Főiskola elleni mérkőzéssel befejeződött az NB II-es női kosárlabdabajnokság első felvonása. Maga a mérkőzés biztosan nem szerepel majd a lányok emlékkönyvében, mivel roppant gyenge teljesítménnyel 25 ponttal kikaptak a TF-től.

A mérkőzés úgy indult, mint egy rémálom. A lányok úgy játszottak, mintha akkor láttak volna először labdát. Rossz passzok, pontatlan dobások jellemezték a KÖZGÁZ játékát. A TF gyorsabb, pontosabb és főleg nyugodtabb volt. A védekezésben, a lepattanó labdák terén is felülmúlták a mieinket. A mérkőzés szünetében már húszpontos TF-előnyt mutatott az eredményjelző. A szünet után sem sikerült igazán megszorítani az ellenfelet, amely végül is biztosan 78:53 arányban győzött.

Ráfér a csapatra egy kis pihenés, legközelebb a bajnokság második körében, november 26-án lépnek pályára a lányok. Idegenben, majd rá egy hétre itthon játszanak a Kandó ellen.

AMI A RÖPLABDÁS LÁNYOKAT illeti, a bajnokságban változatlanul az I. helyen állnak. November 12-én Kalocsa csapata ellen 3:0-ra nyerték a rangadót. A csapatból Mogyorósi Erika, Gráf Andrea és Németh Edit játéka emelkedett ki.

A FIÚ KOSARASOK nem sok örömet szereznek mostanában, nem igazán megy nekik a játék.

MNB kiesési rangadón egy kosárral kaptak ki, 86:84 arányban Nagykőrös csapatától.

A bajnokság két utóbbi fordulójában se tudtak nyerni. Az ÁSE csapata 91:80-ra verte őket. Nem tudtak revansot venni a nagykőrösiektől az MNK-beli vereségért, újra kikaptak, ezúttal 116:79 arányban.

B. E.

Judóverseny

November utolsó szombatján délelőtt fél 11-kor rendezik meg az egyetemi és főiskolai országos judobajnokságot. A két csoportban lebonyolításra kerülő versenyen részt vehetnek minősített és minősítéssel nem rendelkező versenyzők is. A verseny helye: a Budapesti Spartacus edzőterme (VIII. ker., Szentkirályi u. 26.). Mérlegelés: 9—10 óráig.

A verseny az Albertfalvai Cérnázó Gyár, a Budapesti Spartacus Sport Club és egyetemünk összefogásával jött létre abból a célból, hogy hozzájáruljon az egyetemi judoélet újbóli megélénkítéséhez.

Csak élni kell a lehetőséggel!

Évek óta visszatérő, megoldatlan probléma volt a felsőbb évesek sportolási lehetősége, illetve annak hiánya. Az idei évtől azonban változott a helyzet, ugyanis az egyetem vezetése órarendben biztosítja minden diák számára a fakultatív testnevelésórát. Ez azt jelenti, hogy nemcsak az első két évben, hanem harmadiktól fölfelé is mindenki számára lehetőség nyílik a testnevelés órán részt venni. Ugyanazokat a sportágakat lehet űzni, mint a kötelező órák keretében, tehát zenés gimnasztika, foci, úszás, cselgáncs, kosárlabda és korlátozott számban tenisz közül lehet választani.

A testnevelés tanszéken elmondták, hogy már eddig is sokan éltek az új lehetőséggel, és még többen jönnének, ha nem lennének olyan létesítménygondok, mint amilyenek vannak. A fakultatív órák számára egy tornaterem áll a diákok rendelkezésére. Ez azt jelenti, hogy egyszerre csak 10 ember tud kosárlabdázni. Pedig többször tíz lenne az igény. Emellett elegendő szabadtéri pályát sem tud bérelni az egyetem. A mostoha pénzügyi viszonyok közepette sem kéne sajnálni a pénzt az egészséges, kisportolt közgazdászokért.

A lányok egy jó része zenés gimnasztikára jár. Bementem egy órára, de csak a lépcső mellett tudtam magamnak egy kis helyet szorítani, annyian voltak.

— Csak az jön ide, aki akar, senki sem kéri tőle számon, ha nem jön órára. Nincs kényszerjellege a dolognak, ezért is nagyon jó hangulatúak az órák. Lehet tanárt és időpontot választani, aki tehát akar sportolni, az megtalálja rá a lehetőséget — mondja *Fábián Ágnes.*

— Igaz, hogy tornázni otthon is lehet, de egyedül nem biztos, hogy menne, jó, hogy van egy tanár, aki hajt bennünket. Azért is klassz a zenés gimnasztika, mert itt nem kell mástól függni, például kosárlabdához két csapatra való embert kell összeszedni — fűzi hozzá *Langer Zsuzsa.*

Mostantól kezdve tehát van lehetőség mindenki számára a mozgásra, csak élni kell a felkínált lehetőséggel.

Bartha Emese

KDC-program

A Közgáz DiákCentrum következő műsora november 18-án, pénteken 19.30—04.00-ig: koncert: KFT, meghívott vendégünk: Gyulay Zsolt, Vissza a jövőbe (amerikai) + 1 meglepetés a mozik újdonságaiból; hi-fi stereo rockvideo; videofilmek; non-stop disco: Dj: Szeles Tibor; teaház.

November 20-án, vasárnap 17.30 és 20.30-kor Laár pour Laár.

Műsorelőzetes. November 25-én pénteken 19.00—04.00-ig: Közgáz Gólyabál '88. Az MKKE KISZ-bizottság és a Közgáz DC közös rendezésében. Program: Z'ZI Big Band, Oldsmobile Dixieland Jazz Band, Markos György és az Old Boys; Non-stop disco dj: Szeles Tibor; mozifilmek: Manhattan (fsz: Woody Allen), A tanú + meglepetés; meghívott vendég; videokivetítőn: Gyalog-galopp + meglepetések; gólyaeskü, táncbemutatók, teaház és még sok meglepetés. Megjelenés kizárólag az alkalomhoz illő öltözékben! Meghívók elővételben: hétköznap 9—15-ig az MKKE KISZ-bizottságon (I. em. 187.), hétköznap 13.10—14.00-ig a KDC irodában (I. em. 158) csütörtök 17—19-ig az aula mellett. Ár: 120 forint, elsősöknek: 75 forint.

November 27-én, vasárnap a Közgáz DC-ben 17.30 és 20.30 órai kezdettel: Farkas a mezőn. Mindenkit sok szeretettel várunk!

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja

Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT

Szerkesztőség: Budapest IX., Dimitrov tér 8. 1093 Telefon: 174-548

Kiadja a Hirlapkiadó Vállalat Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.

Felelős kiadó: VÁGNER FERENC vezérigazgató

88—6552. Szikra Lapnyomda, Budapest

Felelős vezető: CSÜNDES ZOLTÁN vezérigazgató